

Innst. 370 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra utdanning- og forskningskomiteen

Meld. St. 14 (2019–2020)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Kompetansereformen – Lære hele livet

---

Til Stortinget

1. Sammendrag

Regjeringen legger i meldingen frem en kompetansereform. Kompetansereformen har to mål. Det første er at ingen skal gå ut på dato på grunn av manglende kompetanse. Det andre målet er å tette kompetansegapet, det vil si gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har. Med kompetansereformen ønsker regjeringen å legge til rette for at hele befolkningen kan lære hele livet.

Kompetansereformen bygger på regjeringens kompetansopolitikk fra 2013 og frem til i dag. Regjeringen vil i samarbeid med partene i arbeidslivet utvikle reformen videre i årene som kommer. Stortingsmeldingen gjør opp status for hva regjeringen har gjort så langt, og hvilke tiltak i reformen som er satt i gang, og den inneholder en rekke tiltak for å utvikle kompetansopolitikken i årene som kommer.

Regjeringen peker i forordet på at tiltakene i meldingen ble utviklet før virusutbruddet, i en situasjon hvor de økonomiske utsiktene for det norske arbeidslivet så annerledes ut. Regjeringen mener at tiltakene som presenteres i meldingen sannsynligvis være helt nødvendige for at Norge skal komme godt gjennom den økonomiske krisen koronavirusutbruddet har skapt.

Arbeidslivet og kompetansebehovet endrer seg raskt. De raske endringene og de nye kompetansebehovene gjør at vi må innrette utdanningssystemet på en annen måte

enn i dag. Utdanningstilbudene må kunne tilpasses både den enkeltes livssituasjon og raskt skiftende behov i samfunnet. Regjeringen mener at Norge er godt rustet til å møte økende behov for kompetanse, men det er likevel behov for en enda mer offensiv kompetansepolitikk for å møte utfordringen i dag og i tiden fremover.

For å nå målene i kompetansereformen er det behov for tiltak på tre områder. For det første er det behov for tiltak som stimulerer den enkelte og virksomhetene til å etterspørre og investere i kompetanseutvikling. For det andre må utdanningssystemet være åpent for livslang læring og ha mulighet til å tilby fleksible videreutdanninger. For det tredje må det være gode koblinger mellom dem som tilbyr kompetanseutvikling, og dem som etterspør.

Stimulere enkeltpersoner og virksomheter til å investere i kompetanse

For at flere skal velge å oppdatere sin egen eller sine ansattes kompetanse, må den enkelte og virksomheten oppleve at det er attraktivt å investere tid og penger i kompetanseutvikling. I meldingens kapittel 4 omtales tiltak som skal bidra til dette. Det er blant annet:

- Gjøre ordningene i Lånekassen mer fleksible og bedre tilpasset voksne som er i jobb.
- Videreutvikle Kompetanseprogrammet – til å stimulere til utvikling av ordninger som arbeidslivet trenger – både på tilbudssiden og på etterspørselssiden.

Åpne utdanningssystemet for livslang læring

For at den enkelte skal lære hele livet, må det finnes tilbud som lar seg kombinere med full jobb eller tilnærmet full jobb. Regjeringen vil arbeide for at det tilbys flere videreutdanninger som den enkelte kan ta enten ved å bruke noe arbeidstid eller noe fritid, eller litt av begge deler. Dette vil kreve at utdanningstilbydere utvikler mer fleksible tilbud i tett samarbeid med arbeidslivet.

I meldingens kapittel 5 presenteres regjeringens tiltak for å åpne utdanningssystemet for livslang læring på alle nivåer i utdanningssystemet.

For å åpne høyere utdanning for mer livslang læring vil regjeringen:

- Trappe opp tildelingen til økt studiekapasitet, gjennom konkurranse, og slik bidra til at arbeidslivets behov for oppdatert kompetanse i hele landet blir ivaretatt.
- Gjennomgå og tydeliggjøre regelverket om egenbetaling, og spesielt vurdere behov for endringer i dagens unntaksbestemmelser for utdanninger som er særlig tilpasset personer i arbeid. Gratisprinsippet for de ordinære utdanningene skal ligge fast.
- Vurdere behovet for justeringer av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler i forbindelse med stortingsmeldingen om styringspolitikken for statlige universiteter og høyskoler.
- Revidere «Digitaliseringsstrategi for universitets- og høyskolesektoren 2017–2021» med sikte på at ny strategi skal omfatte alle sider ved digitalisering i denne sektoren.

For å legge til rette for en mer fleksibel fagskoleutdanning vil regjeringen:

- Legge frem en strategi for høyere yrkesfaglig utdanning i 2021.
- Styrke kvaliteten i fagskolesektoren og ha en langsiktig ambisjon om å øke kapasiteten.
- Foreslå å fjerne begrensningen på 30 studiepoeng i minstelengde på fagskoleutdanning, for at fagskolene skal kunne respondere enda bedre på arbeidslivets behov.
- Stimulere til at flere fagskoler søker fagområdeakkreditering.
- Følge opp NOKUTs arbeid med en ny modell for akkreditering av fagskoleutdanning.

I grunnskoleopplæring og videregående opplæring vil regjeringen fortsette innsatsen for voksne med svak tilknytning til arbeidslivet med sikte på å gjøre opplæringen for voksne mer fleksibel og arbeidslivsnær. Regjeringen vil:

- Vurdere forslag fra flere utvalg om å utvide rettighetene til videregående opplæring.

- Gjennomgå overganger i utdanningssystemet for å vurdere treffsikkerheten i eksisterende regelverk og behov for flere smidige overganger. I dette inngår en gjennomgang av realkompetansevurdering som et verktøy i utdanningssystemet.
- Gjennomføre forsøk med modulstrukturert opplæring for voksne på grunnskolens nivå, i enkelte lærefag og kombinasjoner av forberedende voksenopplæring og modulstrukturert videregående opplæring.
- Igangsette et arbeid for å vurdere hvordan arbeids- og velferdsetaten og fylkeskommunene kan samarbeide tettere om å gi voksne arbeidssøkende formell kompetanse på videregående nivå.
- Følge opp tiltakene i Integrering gjennom kunnskap, regjeringens integreringsstrategi for perioden 2019–2022, for å øke yrkesdeltakelsen.

For studieforbund vil regjeringen dele forvaltningsansvaret for tilskuddsordningen til studieforbund mellom Kunnskapsdepartementet og Kulturdepartementet.

Bedre kobling mellom tilbud om og etterspørsel etter kompetanseutvikling

Det er ikke nok å utvikle flere fleksible tilbud og stimulere til økt etterspørsel. Det må også være best mulig samsvar mellom tilbudene som utvikles, og etterspørselen fra enkeltpersoner og virksomheter. Enkeltpersoner og virksomheter må ha informasjon om hva som finnes av tilbud og muligheter, og tilbydere må ha oversikt over hvilke behov for kompetanseutvikling arbeidslivet har. I meldingens kapittel 6 omtales tiltak som skal sikre dette.

For å gi enklere tilgang til informasjon og karriereveiledning vil regjeringen:

- Ta initiativ til å utvikle en digital kompetanseplattform som skal koble sammen tilbydere av kompetanseutvikling med dem som trenger mer utdanning og opplæring, og øke informasjonsflyten begge veier.
- Etablere en digital karriereveiledningstjeneste som skal sørge for at karriereveiledning av høy kvalitet blir tilgjengelig for alle uansett hvor de bor.
- Etablere et nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning som Kompetanse Norge skal forvalte.

Fylkeskommunene har fått et forsterket ansvar for den regionale kompetansepolicyen, og skal legge til rette for at det regionale arbeidslivet har tilgang til den kompetansen det trenger. Fylkeskommunene kjenner det lokale arbeidslivet og det regionale utdanningstilbudet godt. De har dermed de beste forutsetningene for å ta på seg de nye oppgavene som regionale kompetansepolicyiske aktører. For å legge til rette for at fylkeskommunene skal kunne ta sitt nye og forsterkede ansvar i kompetansepolicyen vil regjeringen:

- Gi fylkeskommunene et utvidet og mer helhetlig ansvar for unge mellom 16 og 24 år for å sikre at opplæring og utdanning blir hovedveien for denne gruppen.
- Tydeliggjøre fylkeskommunenes ansvar for karriereveiledning, blant annet gjennom lovfesting av en plikt for fylkeskommunene til å tilby karriereveiledning for innbyggerne.
- Legge til rette for økt samarbeid mellom ulike aktører på veiledningsfeltet, spesielt mellom karriereveiledningen i skolen, oppfølgingstjenesten og de fylkesvise karrieresentrene.
- Gjennomføre utviklingsprosjektet Kompetansepiloter i regi av fylkeskommunene.

For å bedre dokumentasjon av kompetanse vil regjeringen støtte initiativer fra bransjer for å utvikle dokumentasjonsordninger for arbeidslivet.

Regjeringen vil bidra til bedre samordning og helhet på godkjenningsfeltet og regjeringen vil:

- Sørge for bedre informasjon, både for utdanning og for yrkesgodkjenning via nettsidene til NOKUT og Altinn.
- Fortsette å utvikle og utvide godkjenningsordningen for fag- og yrkesopplæring med utgangspunkt i arbeidslivets behov og i samarbeid med partene i arbeidslivet – slik at flere land og flere kvalifikasjoner kan inngå i ordningen.
- Evaluere godkjenningsordningen for utenlandsk fagskoleutdanning tre år etter implementering.

- Gjennomgå behovet for kompletterende utdanninger, og vurdere hvordan godskriving og fritak kan bidra til å gjøre det lettere for den enkelte å komplettere sin utdanning.
- Utrede flytting til NOKUT av den delen av yrkesgodkjenningen som innebærer vurdering av søkerens utdanning og dens nivå etter yrkeskvalifikasjonsdirektivet samt ekthetsvurdering. Ansvar for den endelige faglige vurderingen vil fortsatt ligge hos yrkesgodkjenningsmyndighetene.
- foreslå regelendringer slik at relevante prinsipper fra yrkeskvalifikasjonsdirektivet som utgangspunkt også skal gjelde for tredjelandsborgere med yrkeskvalifikasjoner fra tredjeland.
- Følge opp initiativet overfor de nordiske landene med sikte på å få på plass en nordisk erklæring om gjensidig godkjenning av slutført videregående fag- og yrkesopplæring og fagskoleutdanning

Kompetansereformen er avhengig av å ha arbeidslivet med på laget.

Regjeringen varsler derfor en ny og forsterket innsats for et fremtidsrettet trepartssamarbeid og regjeringen vil:

- Videreutvikle samarbeidet med partene i arbeidslivet for å få til et best mulig og fremtidsrettet trepartssamarbeid i kompetansepolitikken.
- Fornye den nasjonale kompetansepolitiske strategien i samråd med medlemmene i Kompetansepolitisk råd og samarbeide om å forbedre rådets arbeid.
- Videreføre og videreutvikle Kompetansebehovsutvalget, blant annet med et tydeligere oppdrag om å levere regionale analyser som kan brukes av fylkeskommunene i rollen som ansvarlig for den regionale kompetansepolitikken.
- Gi Kompetanse Norge ansvar for faste oppdateringer og utvikling av kunnskapsgrunnlaget om fremtidige kompetansebehov.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Marianne Synnes Emblemsvåg, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, lederen Roy Steffensen og Hanne Dyveke Søttar, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Aud Hove, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til meldingen.

Komiteen avholdt åpen høring i saken som videokonferanse 12. mai 2020.

Komiteen viser til at teknologisk utvikling, digitalisering og grønn omstilling vil føre til at mange arbeidsoppgaver endres, forsvinner eller krever ny kunnskap. Utviklingstrekkene tyder på at det blir færre jobber for mennesker med ingen eller lav formell kompetanse, men at også arbeidstakere med lang utdanning vil oppleve at kompetansen deres ikke etterspørres lenge før pensjonsalder. Komiteen mener at situasjonen med Covid-19 har illustrert viktigheten av å bevare og utvikle befolkningens kompetanse. Men uavhengig av krisen, er økt kompetanse nøkkelen for den langsiktige omstillingen av Norge.

Komiteen viser videre til at andelen virksomheter som sier de i stor grad har et udekket kompetansebehov har økt de siste årene fra 4 pst. i 2016 til 9 pst. i 2019 for alle virksomheter. Til tross for økt omstillingsbehov, er deltakelsen i videreutdanning lavere i dag enn for ti år siden.

Komiteen mener derfor det er viktig at regjeringen legger frem en kompetansereform. Komiteen mener behovet for en sterkere kompetansopolitikk har blitt tydeligere i forbindelse med endringene i norsk arbeidsliv under koronakrisen.

Komiteen registrerer at reformen har to mål:

- at ingen skal gå ut på dato på grunn av manglende kompetanse
- å tette gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har.

Komiteen merker seg at regjeringen har foreslått tiltak innenfor tre hovedområder: Tiltakene skal:

- stimulere til mer etterspørsel etter kompetanseutvikling
- åpne utdanningssystemet for mer livslang læring og

- sikre en bedre kobling mellom tilbud om og etterspørsel etter kompetanseutvikling.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, merker seg at stortingsmeldingen ikke markerer starten eller slutten på kompetansereformen, og at tilbudene skal videreutvikles i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningssektoren.

Flertallet viser til at Stortinget i starten av april 2020 bevilget 150 mill. kroner til tiltak for at flere av de som er permittert kan få påfyll og utdanning, og at regjeringen la ytterligere 40 mill. kroner inn i tiltak. Kompetansepakken består blant annet av 100 mill. kroner til seks nye treparts bransjeprogram, hvorav noen i særlig utsatte næringer, 20 mill. kroner til opplæring av ufaglærte og 50 mill. kroner til nettbasert opplæring. Flertallet merker seg også at det i 2020 ble bevilget over 300 mill. kroner på tiltak knyttet til kompetansereformen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til at Arbeiderpartiets, Fremskrittspartiets og Senterpartiets stortingsgrupper har oppnådd enighet om flere viktige tiltak til Kompetansereformen.

Dette flertallet mener at meldingen inneholder mange gode punkter for utvikling av kompetanse i arbeidslivet. Dette flertallet mener at intensjonen i meldingen er god, men at flere tiltak bør tydeliggjøres og konkretiseres.

Dette flertallet vil vise til at andelen virksomheter som sier de i stor grad har et udekket kompetansebehov har økt fra fire prosent i 2016 til ni prosent i 2019 for alle virksomheter. Dette flertallet vil videre vise til NHOs årlige Kompetansebarometer, som i mange år på rad har vist at seks av ti NHO-bedrifter har et udekket kompetansebehov. Dette viser at det er behov for flere konkrete tiltak som tilrettelegger for arbeidsmarkedets behov, både nasjonalt, regionalt og lokalt.

Dette flertallet viser videre til enigheten mellom Arbeiderpartiets, Fremskrittspartiets og Senterpartiets stortingsgrupper om at det trengs mer enn en forventning til universitetene og høyskolene for at sektoren skal samarbeide mer aktivt med næringslivet. Dette flertallet mener det må legges sterkere føringer og etableres

tydeligere incitament for å møte arbeidslivets behov. Utdanningsinstitusjonene må i større grad enn i dag se etter- og videreutdanning som en del av sitt ordinære studietilbud, og spille på lag med arbeidslivet. Dette flertallet mener det må komme klare insentiver for opprettelse av arbeidsmarkedsrettede, korte moduler og kurs med og uten studiepoeng – også for de med høyere utdanning. Dette flertallet vil påpeke at det ikke kun er videreutdanning og påbygging til master eller en ny master arbeidslivet trenger.

Dette flertallet viser til at det er nødvendig med en helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. Dette flertallet mener at et nytt finansieringssystem må utarbeides i samarbeid med sektoren, og inneholde insentiver/faktorer slik at arbeid etter endt utdanning, ulike opplegg for etter- og videreutdanning, og opprettelse av mindre og fleksible emner blir insentiver. Dette flertallet mener det trengs endringer for å tilrettelegge for et mer forpliktende samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og arbeidslivet, og bidra til en mer dimensjonering av studietilbud og studieplasser som også møter arbeidslivets kompetansebehov i årene fremover.

Dette flertallet viser til at ideen om å ivareta arbeidslivsrelevans gjennom finansieringssystemet ikke er av ny dato. Dette var også et tema da regjeringen selv nedsatte en ekspertgruppe for å gjennomgå finansieringssystemet for høyere utdanning i 2014. I mandatet for «Ekspertgruppe for gjennomgang av finansiering av universiteter og høyskoler», som ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet 8. april 2014, heter det under overskriften «Mål for arbeidet»:

[Sitat]

«Regjeringen ønsker finansiering som stimulerer til utvikling av kvaliteten i høyere utdanning og forskning. Dette omfatter: (...) -å vurdere institusjonenes insentiver til å utvide og utvikle studietilbud med relevans for arbeidslivet, og som bidrar til å dekke samfunnets behov.»

[[Sitat]]

Dette flertallet mener dette behovet ikke har svekket seg siden 2014, men at behovet for insentiver for å bygge opp under arbeidslivsrelevans snarere er styrket når

hele universitets- og høgscolesektoren nå skal bidra til å innfri kompetansereformen og ta imot veksten i utdanningssøkende.

Dette flertallet mener at finansieringssystemet og utviklingsavtalene er verktøy som bør virke sammen for å bygge opp under mangfold, arbeidsdeling og arbeidslivsrelevans i sektoren.

Dette flertallet viser til at i de landene der arbeidslivsrelevans inngår som en komponent i finansieringene av høyere utdanning, så utgjør dette mellom 2 og 5 prosent av resultatfinansieringen.

Dette flertallet presiserer at en ikke har landet på en bestemt modell, men at dette flertallet med et tydelig vedtak forventer at regjeringen utformer og legger frem for Stortinget forslag til ulike alternativer som ivaretar intensjonen i vedtaket.

Dette flertallet viser videre til enigheten mellom Arbeiderpartiets, Fremskrittspartiets og Senterpartiets stortingsgrupper om det store behovet for studieplasser og forutsigbarhet i fagskolesektoren. Det er viktig at de 1 000 nye studieplassene i fagskolen blir permanente, og at det legges opp en offensiv opptrappingsplan for fagskolene. Dette flertallet vil vise til at fagskoleutdanningene er svært etterspurt i arbeidsmarkedet, og at det er viktig å sikre gode og relevante opplæringstilbud på både kort og lang sikt. Fagskolene har pulsen på lokalt og regionalt arbeidsmarked, og dette flertallet vil påpeke behovet for å prioritere fagskolene.

Dette flertallet vil vise til at netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten anslås til rundt 98 mrd. kroner for 2020. Anslaget for 2020 er rundt 159 mrd. kroner lavere enn fjorårets, og skyldes i hovedsak betydelig lavere anslag for olje- og gassprisene og covid-19-utbruddets konsekvenser for aktiviteten på norsk sokkel. Dette flertallet vil understreke at det vil være etterspørsel etter norsk olje og gass i mange år fremover, og at sektoren som helhet sysselsetter over 200 000 mennesker spredd over store deler av landet. Dette flertallet vil understreke den store økonomiske betydningen sektoren har for utvikling og velstand. Hvis Norge skal klare å opprettholde en velferdsstat og levedyktige lokalsamfunn over hele Norge, må forholdene legges til rette for både opprettholdelse og vekst i den verdiskapende olje- og gasssektoren og dens leverandørindustri. Dette flertallet viser derfor til enigheten

mellom Arbeiderpartiets, Fremskrittspartiets og Senterpartiets stortingsgrupper om etablering av et bransjeprogram for olje- og gassbransjen, og at det er et godt verktøy for videre kompetanseutvikling. *Dette flertallet* vil også at det utredes en ny insentivordning, «Kompetansefunn Digital», for at små og mellomstore bedrifter skal investere i økt digital/teknologi kompetanse for sine ansatte.

På denne bakgrunn fremmer *dette flertallet* blant annet forslag om en helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, en forpliktende opptrappingsplan for flere studieplasser til fagskolene, nye bransjeprogram for olje- og gassindustrien og maritim sektor, at det nedsettes et partssammensatt utvalg for å utrede en rett til kompetanseheving samt at retten til realkompetansevurdering utvides. Forslagene som er et direkte resultatet av enighet mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet vil bli grundigere omtalt i merknader under hvert enkelt tema.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er glad for at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har revitalisert kompetansepolitikken, og at regjeringen legger frem den første Kompetansereformen siden 1998. *Dette flertallet* merker seg at flere partier og regjeringer har snakket om kompetanse, men at det er først nå dette resulterer i et systematisk arbeid og et stort løft, i samarbeid med partene i arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene. *Dette flertallet* mener kunnskap er viktig for den enkeltes mulighet til å komme i og stå i jobb, samt legge grunnlaget for at bedrifter kan skape mer.

Dette flertallet viser til at de tiltakene i stortingsmeldingen bygger videre på de grepene som Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet har igangsatt de siste seks årene i kompetansepolitikken, og at selve kompetansereformen «Lære hele livet» startet allerede i tidligere budsjetter. *Dette flertallet* mener det er klokt av regjeringen å kontinuerlig legge frem nye tiltak og nye satsningsområder innen det kompetansepolitiske feltet, i stedet for å legge frem en stortingsmelding som bare representerer en start og slutt. Koronasituasjonen har vist oss hvor raskt arbeidslivet kan endre seg, og hvordan det påvirker voksnes behov for kompetanseutvikling og kompetansepåfyll. Særlig hvor sårbare de med ingen eller lav formell utdanning er.

Dette flertallet vil understreke at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet allerede har gjennomført mange tiltak de siste årene for å sikre at flere arbeidstakere får mulighet til kompetansepåfyll, i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. I 2017 ble regjeringen, partene i arbeidslivet, VOFO og Sametinget enige om Norges første nasjonale kompetansepolitiske strategi 2017–2021. Strategien går på tvers av departementsområder og sektorer. Regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har i 2020 etablert Kompetanseprogrammet i Kompetanse Norge som skal bidra til å skape flere nye fleksible og relevante tilbud som arbeidslivet har behov for, og denne styrkes ytterligere i denne stortingsmeldingen. I tillegg er det blitt tatt flere grep for å sikre at flere skal fullføre og bestå videregående opplæring, for å styrke kvaliteten på fagskolene og for å tilpasse støtteordningene i Lånekassen for voksne.

Dette flertallet vil understreke at staten ikke skal ta over ansvaret som arbeidsgivere og arbeidstakere har for å investere i kompetanse. Men det er viktig at staten støtter opp og legger til rette for et læringsintensivt arbeidsliv, og at man lykkes med å åpne utdanningssystemet for livslang læring. Det er også nødvendig at staten bidrar med støtte dersom enkeltpersoner eller arbeidsgivere investerer mindre i kompetanse enn det som er nødvendig i et samfunnsperspektiv. Dette flertallet mener derfor det er bra at regjeringen varsler en ny og forsterket innsats for et fremtidsrettet trepartssamarbeid fremover.

Dette flertallet mener det er bra at regjeringen understreker rollen fylkeskommunene har som en regional kompetansepolitisk aktør, og slår fast at den regionale dimensjonen skal ha en fremtredende plass i det videre arbeidet med kompetansereformen. Skal man sikre at flere kan lære hele livet, må fylkeskommunene ta et større ansvar for å kartlegge og utvikle kompetansen i sine regionale arbeidsmarkeder, i tett samarbeid med arbeidsgivere, arbeidstakere og utdanningsinstitusjoner. Dette flertallet vil videre understreke viktigheten av frivillig og ideell sektors rolle innenfor ikke-formell opplæring og verdien dette kan ha for å senke inngangsbarrieren til arbeidslivet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er glad for at regjeringens kompetansereform oppnår bred støtte på Stortinget, og synes det er

positivt at flere partier vil bidra til regjeringens omfattende kompetansereform med noen flere tiltak. *Disse medlemmer* viser til at flere av de foreslåtte tiltakene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet følger opp regjeringens satsningsområder. *Disse medlemmer* viser blant annet til at regjeringen har etablert konseptet med et treparts bransjeprogram, og varslet et stort løft med seks nye bransjeprogram. *Disse medlemmer* viser videre til at regjeringen har satset på kvalitetsutvikling i fagskolene og utvikling av nye og relevante studietilbud, og at det høsten 2019 var 3 200 flere fagskolestudenter enn i 2016. Regjeringen har nylig varslet i revidert nasjonalbudsjett 2020 et stort Utdanningsløft med 1 000 flere studieplasser ved fagskolene, samtidig som man opprettholder satsningen på kvalitetshevende tiltak. *Disse medlemmer* ønsker i likhet med regjeringen å styrke kapasiteten i fagskolesektoren ytterligere, men vil understreke at økningen i antall studieplasser ikke må gå på bekostning av arbeidslivsrelevans eller kvalitet. *Disse medlemmer* mener nettopp at fagskolenes fortrinn er at de er utviklet i nært samarbeid med partene i arbeidslivet, har høy kvalitet og er skreddersydd for behovene til fagarbeidere og virksomheter som møter krav om omstilling.

Disse medlemmer er enige i at det bør legges sterkere føringer og etableres tydeligere insentiver for at universitets- og høyskolesektoren skal møte behovene til arbeidslivet og arbeidstakere. *Disse medlemmer* mener, i likhet med regjeringen, at det er viktig å rigge insentivene i universitets- og høyskolesektoren slik at man kan oppnå mål om bedre arbeidslivsrelevans i høyere utdanning, bedre tilbud av videreutdanning som arbeidslivet etterspør og flere fleksible studietilbud som kan gjennomføres mens man står i jobb.

Disse medlemmer mener imidlertid det er lite klokt av stortingets flertall å vedta hvilke konkrete faktorer og insentiver, herunder «relevant arbeid etter endt utdanning,» som skal være en del av et forslag til nytt finansieringssystem og på hvilken måte, før prosessen er ferdigsluttet og innspillene fra universitets- og høyskolesektoren har blitt vurdert. *Disse medlemmer* viser til sitt eget forslag som vil bli grundigere omtalt i senere merknader.

Disse medlemmer viser til at regjeringen som en del av Utdanningsløftet 2020 har foreslått 4 000 nye studieplasser i høyere utdanning innenfor studietilbud hvor vi

vet det er store fremtidige kompetansebehov, Utdanningsløftet 2020 omfatter også en styrking av tildelingene til fleksible utdanningstilbud gjennom Diku, inkludert også til videreutdanninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet tok til orde for en kompetansereform allerede i midten av forrige stortingsperiode, og har fremmet eget representantforslag om en bred kompetansereform i arbeidslivet som skal gi den enkelte rett til etter- og videreutdanning, jf. Innst. 379 S (2018–2019).

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti minner om at hele det norske samfunn skal være utslippsfri senest i 2050, noe et samlet storting har forpliktet seg til. Det er nødvendig å kutte 60 pst. av utslippene innen 2030, både for å sikre en trygg omstilling for norske arbeidsplasser og klare å møte den faren for samfunnet som klimaendringene utgjør. Derfor er det med stor skuffelse at *dette medlem* merker seg at begrepet «klima» bare er nevnt tre ganger i meldingen. *Dette medlem* understreker at det ligger en enorm utfordring foran oss, som vil påvirke hvilken arbeidskraft, kompetanse og industri som vil være styrende i det norske arbeidsliv. Norge må ta stilling til om endringene skal være styrt og kontrollert over tid eller komme raskt og være styrt av internasjonale forhold. I 2015 var om lag 195 000 sysselsatt i petroleumsrelaterte næringer, og i 2017 var omtrent 139 000 sysselsatt i petroleumsrelatert aktivitet. Omtrent 80 pst. av disse arbeidstakerne jobber i leverandørindustrien, som i hovedsak kan levere til annen industri. *Dette medlem* understreker at grønn omstilling bare er en av flere store endringer norsk arbeidsliv står overfor de neste tiårene. Det er forventet også en kommende bemanningskrise i helsesektoren på grunn av en aldrende befolkning. Videre vil økt automatisering og internasjonalisering vil påvirke hele arbeidslivet. *Dette medlem* minner om at den norske modellen for arbeidslivet har vært preget av et nært samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet, kort avstand mellom arbeidere og arbeidsgivere, og at arbeidstakernes organisasjoner er representert i all lønnsfastsetting, omstilling og endring. *Dette medlem* vil understreke at den norske modellen er under press, og den politiske kampen de siste årene har vært handlet om å

unngå uthuling i stedet for å styrke den. I en omstillingstid for å oppnå klimamålene er det avgjørende at den norske modellen styrkes, ikke svekkes som i dag. Dette medlem mener at en forsterket norsk modell er en forutsetning for å lykkes med en grønn omstilling, fordi omstillingen må skje på folks flests premisser for å lykkes. Målet med en kompetansereform må være at alle skal ha tilgang til faste og lærende jobber, et organisert arbeidsliv med sterke og ansvarlige parter og en koordinert lønnsdannelse i alle sektorer. Partene må være motor i omstillingen, og kompetansehevingstiltak innenfor arbeidslivet må skje i tett dialog med partene i arbeidslivet og behovene på arbeidsplassene.

Dette medlem understreker at en styrt omstilling fra petroleumsalderen fordrer en ambisiøs og planmessig omstilling for arbeidsplasser, kompetanse og teknologi for de neste årene. Ikke minst vil en styrt omstilling være viktig for ikke å miste verdifull kompetanse som vi er avhengig av. Det Sosialistisk Venstreparti har valgt å kalle for en «Grønn Ny Deal for Norge» fordrer omfattende omstilling av både arbeidsliv og utdanningssystem. Økt automatisering, en aldrende befolkning, internasjonalisering, ettervirkningene av koronakrisen og ikke minst klimakrisen vi står midt oppi, har innvirkning på hele arbeidsmarkedet. Derfor mener dette medlem det er nødvendig med en plan for en omstilling av arbeidsplasser, kompetanse og teknologi som gir et felles svar på disse utfordringene. Etter dette medlems oppfatning er stortingsmeldingen ikke i nærheten av å presentere de nødvendige systemene eller storskala-løsningene som kreves for å møte de store kompetanseutfordringene Norge står overfor. Kompetanseutfordringer knyttet til grønt skifte, digitalisering og helse og omsorg vil kreve utdanningsmuligheter for dem som er i arbeidslivet så vel som skoleringsmuligheter for dem som står utenfor arbeidslivet. En kompetansereform for fremtiden må være en reell styrking av utdanningssystemene slik de er i dag, og da kan ikke private tilbydere være fundamentet i omstillingen. Når behovet for omstilling øker og behovet for kompetanse endres, er det også behov for at noen kan tilby disse kursene. Dersom ikke det blir satt rammer for hvem som kan drive kompetansehevingen, er det fare for at det etableres mange små og private aktører som tilbydere. For å bevare yrkesrelevans, kvalitet og erfaring er det viktig at offentlige

aktører, i samarbeid med partene på alle nivåer, er de som står for kompetanseutviklingen.

Dette medlem mener dessuten det er på tide å etablere en nasjonal jobbgaranti i det grønne skiftet, en klimajobbgaranti. Norge trenger alle hoder og hender de neste tiårene, hvis samfunnet skal lykkes med omstilling. Dette medlem ønsker å innføre en garanti om relevant arbeid til alle tilpasset arbeidsevne til utvalgte grupper. Garantien skal også gjelde dem med delvis arbeidsevne og delvis trygdeytelse.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre en klimajobbgaranti for å få relevant arbeid for alle tilpasset arbeidsevne til utvalgte grupper.»

2.1 Tiltak for å stimulere til mer etterspørsel etter kompetanseutvikling

Gjøre ordningene i Lånekassen mer fleksible

Komiteen mener det er viktig at enkeltpersoner som ønsker mer utdanning har bedre muligheter til finansiering enn i dag. Komiteen er derfor positive til at regjeringen gjennomfører flere endringer i Lånekassen, herunder avvikle minstekravet om minst 50 pst. studiebelastning for å få støtte og åpne for tilleggs lån til livsopphold for voksne i som vil fullføre videregående opplæring. Lånekassen har frem til nylig i hovedsak vært tilpasset unge fulltidsstudenter, og ikke voksne i arbeid med andre forpliktelser som ønsker å studere på deltid ved siden av jobb. Komiteen mener det er viktig at regjeringen fortsetter arbeidet med å gjøre utdanningsstøtteordningen mer fleksibel, særlig for voksne som ønsker å fullføre videregående opplæring. Komiteen viser til at det ble bevilget 41 mill. kroner til å tilpasse støtteordningene i Lånekassen for voksne for 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at kompetanseutvikling i arbeidslivet i hovedsak er arbeidstakernes og arbeidsgivernes ansvar. Der det oppstår markedssvikt og underinvesteringer i kompetanse, kan det imidlertid vært nødvendig at staten griper inn og sørger for at det finnes midler til utvikling og drift av tilbud.

Et annet flertall, komiteens medlemmer fra Høyre Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at behovet for endringer i Lånekassen har vært en del av mandatet til flere regjeringsoppnevnte utvalg de siste årene, herunder Livsoppholdutvalget som ble nedsatt 5. mai 2017 og Ekspertutvalget for etter- og videreutdanning. Dette flertallet er glad for at regjeringen initierte utredninger på dette området, og har fulgt opp flere av anbefalingene knyttet til Lånekassens ordninger.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Statens lånekasse, etablert av Arbeiderpartiregjeringen i 1947, har gjort det mulig for vanlige mennesker å skaffe seg utdanning. Disse medlemmer viser til at meldingens tiltak for mer fleksibel studiestøtte er de samme som Arbeiderpartiet foreslo i 2018 og 2019, jf. Dokument 8:234 S (2017–2018), Innst. 77 S (2018–2019), Innst. 379 S (2018–2019), og som regjeringspartiene da stemte ned.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at fleksibel studiestøtte trengs, men vil samtidig understreke at verken arbeidstakere eller bedrifter kan betale den nødvendige kompetanseoppgradering på egen hånd. Dette må bli en av fellesskapets viktigste oppgaver. Utdanningstilbøyelighet øker med utdanningsnivå, og små og mellomstore bedrifter har mer etterslep på kompetanse enn større. Disse medlemmer advarer mot at utstrakt egenbetaling for etter- og videreutdanning vil skape større sosial ulikhet. De med svak økonomi og lite kompetanse fra før, vil komme dårligere ut, både når det gjelder enkeltmennesker og bedrifter.

Disse medlemmer viser til endringen i ordningen med omgjøring av lån til stipend for dem som tar høyere utdanning som ble gjort gjeldende fra 2019 og som Senterpartiet og Arbeiderpartiet den gang gikk imot. Disse medlemmer mener omleggingen bidrar til å svekke realiseringen av kompetansereformen ved at konverteringen favoriserer studenter som tar hele grader, og at studenter som tar kortere utdanninger og enkeltemner som ledd i etter- og videreutdanning, ikke får konvertert lån til stipend.

Disse medlemmer mener dette må reverseres som ledd i oppfølgingen av meldingen og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 med forslag til omlegging av reglene for konverteringen fra lån til stipend. En forutgående utredning må belyse konsekvensene for enkeltgrupper av studenter og ivareta utdanningspolitiske målsettinger, blant annet kompetansereformen, samt involvere berørte interesseorganisasjoner.»

Kompetanseprogrammet

Komiteen merker seg at det i 2020 er lyst ut om lag 91 mill. kroner til fleksible utdanningstilbud gjennom Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) og at 36 mill. kroner av midlene går til videreutdanninger.

Komiteen viser videre at det i 2020 er etablert et Kompetanseprogram som bidrar til at det skal skapes flere nye relevante og fleksible tilbud i samarbeid med partene, herunder et treparts bransjeprogram. Komiteen viser til at fagskoler, universiteter og høyskoler kan søke om midler til begge ordningene. Komiteen merker seg at regjeringen ønsker å utvide antall bransjeprogram til seks nye næringer, herunder varehandelen, reiselivsnæringen, frisørbransjen, mat- og drikkevareindustrien, anleggsbransjen og elektro/automasjons- og fornybar/kraftnæringen.

Komiteen ser frem til å se erfaringene fra utprøving av insentivordninger for livslang læring, herunder forsøket med fagarbeiderstipend.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at Kunnskapsdepartementet hadde frist for nominasjon av bransjeprogram i desember 2019. I den sammenheng ble et bransjeprogram for olje- og gassektoren foreslått av NHO, NITO og TEKNA. Flertallet vil understreke den viktige rollen olje- og gassindustrien har for norsk økonomi. Denne industrien og deres tusenvis av ansatte skal produsere og levere olje og gass i mange år fremover. Flertallet vil påpeke viktigheten av at de ansatte i bransjen har gode arbeidsvilkår og utviklingsmuligheter. Olje- og gassindustrien er kompetansetung, og de ansatte i alle ledd i bransjen må få

mulighet til kompetanseutvikling for å løse de oppgavene industrien står overfor. Dette er spesielt viktig for å kunne utvikle nye teknologier og bærekraftige løsninger. Det trengs kompetanseheving i bransjen for å blant annet kunne plugge brønner mer effektivt, utvikle og utbygge på en bærekraftig måte, og bidra med teknologi og løsninger til andre bransjeområder. Flertallet merker seg at et bransjeprogram for olje- og gassindustrien er etterspurt av tunge bransjeaktører.

Flertallet viser videre til at den maritime næringen har en samlet verdiskapning på om lag 140 mrd. kroner, og sysselsetter ca. 90 000 mennesker. Et viktig kjennetegn ved den maritime næringen er at den er i en særstilling når det kommer til behov for operativ kompetanse. For å sikre en jevn tilstrømning og utvikling av denne kompetansen er det viktig at det legges til rette for dette gjennom gode utdanningstiltak i næringen. Maritim næring gjennomgår i dag en stor forandring. Som andre deler av arbeidslivet består denne forandringen i vesentlig grad av nye teknologier og økt fokus på digitalisering. Dette er dokumentert i en rapport om maritim kompetanse i en digital fremtid fra forskningsstiftelsen Fafo, bestilt av partene i arbeidslivet ved Norsk Sjøoffisersforbund og Norges Rederiforbund.

Flertallet mener utviklingen i arbeidslivet er rask, og et målrettede bransjeprogram i samarbeid med partene er en mulig nøkkel til å lykkes i et felles kompetanseløft for maritim sektor på en ubyråkratisk måte.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til enigheten mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet om å opprette to nye bransjeprogram, et for olje- og gassindustrien, og et for maritim sektor.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at det var regjeringspartiene og Fremskrittspartiet som igangsatte prosjektet med treparts bransjeprogram for den kommunale helse- og omsorgssektoren og for bygg- og anleggsbransjen, og at foreløpige tilbakemeldinger tyder på at partene har lyktes med å skape fleksible utdanningstilbud med arbeidslivsrelevans. Dette flertallet mener dette er en god modell for å skreddersy utdanningstilbud til

arbeidslivet, og er glad for at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet nå velger en offensiv linje og etablerer seks nye bransjeprogram.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti mener at bransjeprogrammene bør videreutvikles fremover og omfatte flere bransjer som har behov for kompetanseutvikling. Disse medlemmer ønsker derfor å opprette bransjeprogram i maritim sektor og olje- og gassnæringen. Disse medlemmer viser til at regjeringen allerede har startet arbeidet ved at blant annet skipsverftsindustrien på Sunnmøre er dekket gjennom bransjeprogrammet som nå er etablert for industrien. Disse medlemmer mener både olje- og gassnæringen og maritim sektor er viktige og lønnsomme næringer som har behov for kompetanseheving for å kunne møte økende krav til omstilling. Disse medlemmer er glad for at det er et stort flertall på Stortinget som støtter regjeringens satsning på bransjeprogram, og at man er enig om å satse på kompetanseutvikling i flere sektorer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette et bransjeprogram for olje- og gassindustrien, og et for maritim sektor.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at en kontinuerlig utvikling av bransjeprogrammer vil kunne bli en nøkkel til å lykkes i et felles kompetanseløft, og viser til at Arbeiderpartiets alternative budsjett har foreslått programmer i bransjer som er særlig utsatt for endring og omstilling. Disse medlemmer mener fremtidige utvidelser til flere bransjer bør følge kompetanseutviklingsbehovet tett.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti stiller seg kritisk til innretningen på kompetanseprogrammet slik det er foreslått. Det er nå etablert flere bransjeprogram i Norge. Det er blant annet etablert en tilskuddsordning under Kompetanse Norge for utvikling av fleksible videreutdanningstilbud og en tilskuddsordning under DIKU hvor universiteter og høyskoler kan søke om midler til

drift av fleksible utdanninger. I den sistnevnte ordningen har ikke partene foreløpig noen rolle. I forbindelse med koronasituasjonen er det ytterligere opprettet bransjeprogram og tilskudd til fleksible utdanningstilbud med andre krav og prosesser enn de ordinære. I likhet med Unio mener dette medlem at for mye oppsplitting med flere ulike, dels overlappende, og relativt små tilskuddsordninger som virksomheter og tilbydere må forholde seg til, skaper unødvendig byråkrati og gjør ordningene mindre attraktive og tilgjengelige. Generelt mener dette medlem at det bør vurderes å samle ordningene til én ordning, slik det også tas til orde for i Markussenutvalgets utredning.

Dette medlem mener at det i stedet for små, løsrevne bransjeprogrammer må etableres et større trepartssamarbeid for kompetanse som strekker seg over ulike sektorer og bransjer. Både offentlig og privat sektor må omfattes av en reform basert på trepartssamarbeid hvor det etableres fond eller ordninger til å finansiere etter- og videreutdanning. Dette medlem mener det er avgjørende at det i en slik reform er partene i arbeidslivet som styrer ordningen og setter premissene for bruken. Midlene må også kunne dekke inn for tapt arbeidsfortjeneste ved kursdeltakelse.

Trepartssamarbeidet må først inngås i de sektorer hvor kompetanseutfordringen er størst og/eller der andelen som tar utdanning er lavest. Utvelgelsen og prioriteringen må baseres på en avtale mellom stat, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene, og på sikt skal hele arbeidslivet omfattes. Fondet kan finansieres halvt gjennom tariffoppgjøret, og halvt gjennom midler fra staten hvor staten skal ha forsterket andel til arbeidstakere under medianinntekten. Totalkostnaden for reformen kan være på om lag 1,5 mrd. kroner i året etter en innfasing og opptrapping.

Kompetansefunn Digital

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til enigheten mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet om at det skal utredes en ny insentivordning «Kompetansefunn Digital» for at små og mellomstore bedrifter skal investere i økt digital/teknologi kompetanse for sine ansatte.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at regjeringen i stortingsmeldingen varsler at de ikke ønsker å gå videre med en modell for Kompetansefunn. Dette flertallet mener derimot at det bør utredes en mer målrettet og ubyråkratisk insentivordning som innrettes mot små og mellomstore bedrifter og kompetanseheving rundt ny teknologi og digitalisering.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, er bekymret for at andelen som deltar i videreutdanning har gått ned samtidig som behovet for omstilling og kompetanseheving øker. Dette flertallet mener derfor det er bra at regjeringen skal prøve ut nye insentiver for livslang læring, for eksempel et videreutdanningsstipend for fagarbeidere. Dette flertallet viser videre til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet i flere sammenhenger har brukt mekanismene i skattesystemet for å gi bedrifter gode rammevilkår til å investere i forskning og utvikling. Dette flertallet har troen på at skattelette, også innenfor kompetansepolitikken, kan føre til økte investeringer til samfunnets beste.

Dette flertallet mener samtidig det er viktig å understreke at staten ikke bør betale regningen for kompetanseheving som uansett ville funnet sted. Dette flertallet er derfor enig med regjeringen i at innføring av en generell skatteinsentivordning for utgifter til kompetanseheving kan føre til betydelige kostnader for skattebetalerne uten tilstrekkelig addisjonalitet. Dette vil ikke samsvare med prinsippet om investeringer i kompetanse i arbeidslivet først og fremst er arbeidsgivers ansvar. Dette flertallet mener imidlertid det er verdt å utrede mer målrettede ordninger for skattelette for små og mellomstore bedrifter, for eksempel en «Kompetansefunn Digital»-modell.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ny insentivordning «Kompetansefunn Digital» for at små og mellomstore bedrifter skal investere i økt digital/teknologi kompetanse for sine ansatte.»

Utrede rett til kompetanseheving

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til enigheten mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet om at det skal nedsettes et partssammensatt utvalg for å utrede hvordan arbeidstakere kan opparbeide seg en rett til kompetanseheving gjennom arbeidslivet..

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener flere må få mulighet til å fornye sin kompetanse i løpet av arbeidslivet, slik at de kan mestre nye kompetansekrav, ny teknologi og hyppigere endringer på arbeidsmarkedet, og at det trengs et system for livslang læring som sikrer dette. Dette flertallet mener derfor det trengs en grundig utredning som ser på hvordan den enkelte arbeidstaker kan opparbeide seg en rett til etter- og videreutdanning gjennom arbeidslivet, for å bidra til å at målet om å «lære hele livet» blir en realitet for den enkelte.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg for å utrede hvordan arbeidstakere kan opparbeide seg en rett til kompetanseheving gjennom arbeidslivet, og sikre at tillitsvalgte tas med i drøftinger om hvilken kompetanseutvikling virksomheten trenger.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti understreker at kompetansereformen skal gjennomføres i tett samarbeid med partene i arbeidslivet, og at det er etablert flere fora der partene kan diskutere behovet for ulike tiltak innen kompetansopolitikken, også en mulig opparbeidet rett til videreutdanning. Disse medlemmer viser til at betydningen av kompetanseheving for arbeidsgiver fremgår av Hovedavtalen LO-NHO og YS-NHO, og er ofte regulert i overenskomster og særavtaler for ulike bransjer. Det er et sentralt spørsmål i tariffoppgjøret mellom partene. I Hovedavtalen viser eksempelvis partene til at kostnadene til etter- og videreutdanning i samsvar med bedriftens behov er bedriftens ansvar, og at både bedriften og de ansatte har ansvar for at et eventuelt kompetansegap blir dekket på en tilfredsstillende måte.

Disse medlemmer er generelt skeptiske til at en regjering eller et stortingsflertall skal vurdere endringer i avtaleverket uten at dette fremmes og vurderes som en del av forhandlingene mellom partene. Disse medlemmer merker seg at arbeidsgiverorganisasjoner og enkelte arbeidstakerorganisasjoner tidligere har uttrykt bekymring for at forslaget om en rett vil kunne bidra til å undergrave partsdialogen. Disse medlemmer ønsker gjerne å få nye innspill til hvordan tillitsvalgte skal tas med i drøftinger om hvilken kompetanseutvikling virksomheten trenger. Men disse medlemmer stiller seg spørrende til å nedsette et nytt utvalg på kompetansefeltet som skal vurdere nye rettigheter, særlig når hverken medlemmene fra Arbeiderpartiet eller Senterpartiet utdyper hva som menes med en rettighet, hva man skal få en rettighet til, hvorvidt det skal forankres i lovverket eller avtaleverket, og hvordan en slik rett skal finansieres.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at det kan være hensiktsmessig å etablere en ordning med individuelle kompetansekontoer der bedriften eller den offentlige arbeidsgiveren forplikter seg til å sette av et visst beløp som øremerkes til kompetanseheving eller klimatiltak. Beløpet kan knyttes til prosent av omsetning eller andre mål. Midlene på «kompetansekontoen» kan kun benyttes til klimatiltak eller kompetansetiltak. En slik ordning vil trekke veksler på det som i dag kalles «skogfond» i skognæringen som forvaltes av Landbruksdirektoratet.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning med kompetansekonto der bedriften eller den offentlige arbeidsgiveren forplikter seg til å sette av et visst beløp som øremerkes til kompetanseheving eller klimatiltak.»

2.2 Tiltak for å åpne utdanningssystemet for livslang læring

Komiteen mener at dagens utdanningssystem ikke er tilstrekkelig tilpasset voksne som ønsker fleksible videreutdanninger og livslang læring. Komiteen er enig i at det er behov for flere tilbud for arbeidstakere som ønsker økt formell kompetanse, og at disse tilbudene må la seg kombinere med arbeid og andre forpliktelser. Komiteen mener utdanningsinstitusjonene spiller en nøkkelrolle i å tilby fleksible

videreutdanningsprogram, og at livslang læring er en sentral del av samfunnsoppdraget til både fagskoler, universiteter og høyskoler.

Komiteen mener det er positivt at regjeringen varsler at tiltakene i kompetansereformen skal videreutvikles fremover. Komiteen peker blant annet på behovet for å øke kunnskapsgrunnlaget om hva slags læring som foregår i arbeidslivet, og at det etableres flere måter å systematisere og dele gode opplæringsopplegg i og mellom bransjer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at norske arbeidstakere lærer mye på arbeidsplassen, og at det er viktig at tiltakene i kompetanspolitikken også hjelper arbeidsgivere til å drive systematisk kompetanseutvikling. Arbeidsplassen er en viktig arena og kilde til læring og utvikling, og i et læringsintensivt arbeidsliv er det et tett og nødvendig samspill mellom innovasjon og læring. Flertallet er derfor glad for at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har vært opptatt av å fremheve bredden i utdanningssystemet, både formell og ikke-formell opplæring.

Flertallet viser eksempelvis til at NHO og flere bedrifter nylig gikk sammen om å tilby kompetansepåfyll til permitterte og arbeidsledige ved å gi fri tilgang til bedriftenes digitale læreprogrammer. Et annet eksempel er også samarbeidet, utveksling av kunnskap og innovasjon som foregår mellom ulike bedrifter i norske næringsklynger. I 2017 gjennomførte blant annet klyngene i Norwegian Innovation Cluster 360 kompetanseprosjekter, der også klyngene selv utviklet opplæringstilbud. Flertallet mener dette kan være eksempler til inspirasjon i det videre arbeidet med kompetansereformen, og at det er viktig at tiltakene i kompetanspolitikken ses i sammenheng med den kraftfulle satsningen regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har hatt på utvikling av gode regionale næringsklynger.

Åpne høyere utdanning for mer livslang læring

Komiteen forventer at universiteter og høyskoler utnytter sitt handlingsrom og organiserer fleksible tilbud som arbeidslivet etterspør og som er tilpasset folk som står i arbeid. Komiteen viser til at ekspertutvalget for etter- og videreutdanning og flere av

høringsinstansene har meldt inn flere utfordringer med dagens regelverk, særlig knyttet til egenbetalingsforskriften. Komiteen merker seg at regjeringen skal gjennomgå forskriften og tydeliggjøre regelverket om egenbetaling, og spesielt vurdere behov for endringer i dagens unntaksbestemmelser for utdanninger som er særlig tilpasset personer i arbeid. Komiteen støtter en slik gjennomgang, men vil understreke nødvendigheten av at gratisprinsippet for ordinære utdanninger ligger fast.

Komiteen mener det er viktig å ha et finansieringssystem og et regelverk som sikrer at institusjonene jobber godt med utvikling av videreutdanningstilbud. Komiteen mener videre at det er ønskelig at personer i arbeid som ønsker kompetansepåfyll på et spesifikt område, i større grad skal kunne delta på et videreutdanningsprogram istedenfor å melde seg til en full grad som de egentlig ikke har behov for. Samtidig kan også grader og programmer med større omfang være relevant for flere som ønsker omskolering, nye karrieremuligheter og lignende. Universiteter og høyskoler må derfor utvikle hele studieporteføljen slik at ulike tilbud utvikles og ses i sammenheng, og at de har relevante tilbud for ulike grupper med ulike behov.

Komiteen viser til at mange av organisasjonene som deltok på komiteens åpne høring understreket behovet for en gjennomgang av regelverket om egenbetaling, og mener det er bra at regjeringen varsler en gjennomgang, men er tydelige på at gratisprinsippet for ordinære utdanninger skal ligge fast. Komiteen viser blant annet til Markussenutvalget som konkluderte med at universiteter og høyskoler ikke har gode nok rammebetingelser til å tilby arbeidslivsrelevant videreutdanning og mener at unntakene i forskriften er for snevre, og at det er behov for å tilpasse unntakene til ambisjonen om at flere skal lære hele livet. Komiteen mener det er viktig at utdanningsinstitusjonene har insentiver til effektivt å utvikle etter- og videreutdanningsprogram som er relevante for arbeidstakere, og mener at egenbetalingsforskriften må bli bedre tilpasset de behovene samfunnet har i 2020 og fremover.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke viktigheten av at universitet- og høyskolesektoren og

fagskolene utnytter mulighetene teknologien gir for å nå målene i kompetansereformen. Digitalisering av utdanningstilbudet kan være særlig viktig for å sikre bedre desentralisert utdanning og for å nå regjeringspartiene og Fremskrittspartiets mål om at alle skal ha tilgang til utdanning uavhengig av om man bor et sted hvor det er et studiested eller ikke. Flertallet vil understreke at målet er at regjeringspartiene og Fremskrittspartiets satsning på fleksible utdanninger og fleksible videreutdanninger skal bidra til et bedre tilbud for studenter og arbeidstakere som på grunn av bosted eller livssituasjon ikke har anledning til å studere fast eller deltid på campus.

Flertallet viser til at det er Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) som har fått ansvaret for gjennomføre utlysningene i program for fleksible utdanningstilbud. Flertallet vil understreke behovet for at fleksible og digitale tilbud prioriteres høyt fremover, og mener det vil være et viktig bidrag til regjeringspartiene og Fremskrittspartiets satsning på desentralisert utdanning og bedre kvalitet i utdanning.

Flertallet mener videre at regjeringens kompetansereform kan bidra til å styrke og fremskynde digitaliseringsarbeidet hos de ulike utdanningstilbydere, herunder universitet- og høyskolesektoren. Flertallet mener at universiteter og høyskoler må bli enda flinkere til å tilby utdanninger som er desentraliserte, nettbaserte, samlingsbaserte eller på deltid. Flertallet viser til tiltakene i digitaliseringsstrategien for universitets- og høyskolesektoren for perioden 2017–2021, og ser frem til at regjeringen skal revidere denne med sikte på en ny strategi.

Flertallet vil understreke at de nordiske landene har godt etablert miljø av selskaper innen læringsteknologi, og at disse selskapene kan være viktige bidrag inn i kompetansereformen og inn digitaliseringsarbeidet i UH-sektoren. Flertallet viser blant annet til at mange nordmenn tar i bruk digitale læringsopplegg som er utformet av aktører utenfor det formelle utdanningssystemet. Flertallet er derfor glad for at regjeringen varsler at kompetansereformen skal utvikles videre og favne bredt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke at omstillingsbehov gjør at voksne også har behov for

kompetansepåfyll gjennom gradsstudier. *Disse medlemmer* viser til at mange universitets- og høyskolestudier har innført krav om obligatorisk oppmøte, og at dette gjør det vanskelig for voksne å kombinere studier med arbeid og omsorgsoppgaver. Selv om universitets- og høyskolesektoren har utviklet en rekke desentraliserte-, nett- og samlingsbaserte studietilbud, er det fortsatt mange voksne som har behov for gradsstudier som i dag ikke tilbys som deltids- eller nettstudier.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i den videre utformingen av kompetansereformen sørge for at flere ordinære enkeltemner og gradsstudier tilpasses, slik at de imøtekommer målene i kompetansereformen og voksne utdanningssøkende som ønsker å kombinere studier og arbeid.»

Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til enigheten mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet om en helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler.

Flertallet viser til at finansieringssystemet for universitet og høyskoler er et virkemiddel for å fremme kvalitet i forskning og utdanning, og at det er seks år siden finansieringssystemet sist ble gjennomgått. Det norske samfunnet og universitets- og høyskolesektoren har gjennomgått viktige endringer siden da, og i det siste har de økonomiske konsekvensene av koronapandemien direkte berørt både høyere utdanning, forskning og næringsliv. Økt etterspørsel etter både ordinære studieplasser og livslang læring stiller nye krav til både dimensjonering og finansiering av høyere utdanning. *Flertallet* presiserer at en ikke har landet på en bestemt modell, men at *flertallet* med et tydelig vedtak forventer at regjeringen utformer og legger frem for Stortinget forslag til ulike alternativer som ivaretar intensjonen i vedtaket.

Flertallet vil understreke det viktige samfunnsoppdraget til universiteter, høyskoler og fagskoler. De skal blant annet tilby utdanning og forskning av høy kvalitet og bidra til økt kompetanse og innsikt hos studentene. *Flertallet* mener

utdanningssektoren har et ansvar for å tilby utdanninger som er arbeidslivsrelevante og bidrar til at studentene får relevant arbeid etter endt studie. *Flertallet* mener at for å sikre en mer hensiktsmessig dimensjonering av studieplasser i sektoren, bør det nye finansieringssystemet høste erfaringer fra land som Danmark og Finland, hvor de blant annet har arbeid etter endt studie som en direkte komponent.

Flertallet vil legge best mulig til rette for kvalitet og riktig studiedimensjonering på universitetene, høyskolene og fagskolene, og ha et finansieringssystem innen høyere utdanning som bedre legger til rette for utdanninger av god kvalitet som er relevante for de oppgavene kandidatene skal løse etter endt utdanning. Da må samarbeidet med samfunns- og arbeidslivet i høyere utdanning styrkes, og det må lønne seg å lage tilpassede studietilbud til arbeidslivets behov.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med stortingsmeldingen om styringspolitikken for statlige universiteter og høyskoler, om å legge frem forslag til nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler. Forslaget må utarbeides i tett samarbeid med utdanningssektoren og arbeidslivet. Incentiver/faktorer i forslaget til nytt finansieringssystem skal være

- Relevant arbeid etter endt studie og arbeidslivsrelevans i studiet.
- Ulike opplegg for etter- og videreutdanning.
- Opprettelse av mindre og fleksible emner og moduler som arbeidslivet etterspør og som kan tas i kombinasjon med jobb.»

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti er glad for at regjeringen er i gang med en helhetlig gjennomgang av styringen av universitets- og høyskolesektoren, og at det er et bredt flertall på Stortinget som ønsker bedre arbeidslivsrelevans i høyere utdanning. *Disse medlemmer* ønsker et styringssystem som stimulerer til tettere kobling mellom studier og arbeidsliv, et bedre etter- og videreutdanningstilbud og flere fleksible studietilbud som enklere kan tas i kombinasjon med jobb. Det er videre viktig at et styrings- og

finansieringssystem er med på å legge til rette for livslang læring. *Disse medlemmer* mener det er viktig at endringer i styringen og finansieringen av universitets- og høyskolesektoren utarbeides i tett samarbeid med sektoren og arbeidslivet, og vil derfor ikke forhåndskonkludere på hvilke insentiver og faktorer som skal være del av et eventuelt nytt finansieringssystem og på hvilken måte. *Disse medlemmer* mener imidlertid det er å viktig å gi tydeligere føringer for hvilke mål styringen og finansieringen av sektoren skal oppnå fremover, herunder bedre arbeidslivsrelevans i høyere utdanning. *Disse medlemmer* viser til at regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, foreslår å opprette 4 000 nye studieplasser, rettet inn mot fagområder der det er særlig behov for økt kompetanse, herunder helse- og sosialfag, lærerutdanningene, teknologi, naturfagvitenskap og matematikk. *Disse medlemmer* mener dette er en god måte å oppnå målet om en balanse mellom søkningen til utdanning og arbeidsmarkedets behov. I tillegg vil regjeringen legge frem en stortingsmelding om arbeidslivsrelevans i høyere utdanning våren 2021. Målet er blant annet å få til bedre og mer gjensidig samarbeid mellom universiteter og høyskoler og arbeidslivet om samfunnets kompetansebehov og studentenes læring.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etter en helhetlig gjennomgang av styringssystemet i forbindelse med stortingsmeldingen om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler, foreslå hvordan styringen og finansieringen av sektoren kan bidra til å oppnå mål om:

- bedre arbeidslivsrelevans i høyere utdanning
- bedre tilbud av videreutdanning som arbeidslivet etterspør og
- flere fleksible studietilbud som kan tas i kombinasjon med jobb.»

Disse medlemmer er svært kritisk til forslaget fremmet av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet som innebærer å vedta tre faktorer som skal være en del av forslaget til nytt finansieringssystem. *Disse medlemmer* viser til at dette flertallet ber regjeringen høste erfaringer fra land som Danmark og Finland, hvor de har arbeid etter endt studie som en direkte komponent,

og deretter legge frem forslag til ny finansieringsmodell der et av insentivene/faktorene skal være «relevant arbeid etter endt utdanning» og «arbeidslivsrelevans i studiet.» Disse medlemmer merker seg at dette flertallet sier de ikke har landet på en endelig modell, men disse medlemmer synes det er uklokt at Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet har konkludert med tre av faktorene som skal være med i forslaget til endelig modell. Disse medlemmer mener dette bidrar til å kortslutte den pågående høringsprosessen i universitets- og høyskolesektoren om styringssystemet, og snevre inn muligheten til å ha en åpen og helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet.

Disse medlemmer viser til mandatet for «Ekspertgruppe for gjennomgang av finansiering av universiteter og høyskoler» som ble fastsatt av Kunnskapsdepartementet 8. april 2014, der regjeringen ba ekspertgruppen «vurdere institusjonenes insentiver til å utvide og utvikle studietilbud med relevans for arbeidslivet (...).» Disse medlemmer skulle ønske disse partiene ba om tilsvarende føringer, i stedet for å forhåndskonkludere på bestemte faktorer forslag til en ny finansieringsmodell skal bestå av.

Disse medlemmer er spesielt skeptisk til at faktoren «relevant arbeid etter endt studie» og «arbeidslivsrelevans i studiet» skal være en egen faktor/insentiv uten at det har blitt gjort noen vurderinger av forslaget eller hvilke konsekvenser det vil ha for universiteter og høyskoler.

Disse medlemmer mener arbeidslivsrelevans er en helt sentral del i utformingen av studier og fag, og viser til at regjeringen har varslet at de skal legge frem en stortingsmelding om arbeidslivsrelevans. Disse medlemmer stiller seg imidlertid spørrende til hvem som skal definere hva som er arbeidslivsrelevans i studiene dersom dette skal utgjøre en selvstendig faktor i finansieringssystemet. Akademisk frihet er en forutsetning for frie og selvstendige utdanningsinstitusjoner, og det er viktig at fagmiljøene ved institusjonene i stor grad får utforme det faglige innholdet.

Disse medlemmer merker seg at det nærmeste man kommer til en måling av «relevant arbeid etter endt studie» i dag er kandidatundersøkelsene til NIFU. Disse medlemmer viser til NIFUs spesialkandidatundersøkelse fra 2019, som blant annet spør ferdigutdannede studenter om mistilpasning mellom studier og egen

jobbsituasjon. De aller fleste studenter opplever lav mistilpasning mellom studier og jobb, hvilket tyder på at de aller fleste studenter tar gode, selvstendige og reflekterte valg når det kommer til studieretning. Som fremhevet av ekspertgruppen som vurderte finansieringssystemet for universiteter og høyskoler i 2015: «Til tross for sterk vekst i antall mastergradskandidater de siste ti år er mistilpasningen målt ved ledighet blant nyutdannede lavere enn i 2003.»

Blant humanister, realister og samfunnsvitere svarer noen flere at de føler en mistilpasning mellom det de har studert, og det de jobber med fra 9,2–17, 4 pst. Disse medlemmer merker seg at fellesnevneren for disse studieretningene er at det er breddeutdanninger som i motsetning til profesjonsutdanninger ikke resulterer i spesifikke yrker eller profesjoner. Disse medlemmer er bekymret for faktoren «relevant arbeid etter endt utdanning» vil gå utover finansieringen av disse studieretningene. Disse medlemmer vil understreke at det ikke nødvendigvis er en sammenheng mellom arbeidstakeres opplevelse av at studiet er direkte relevant for yrket de har, og at studiet har høy kvalitet og at man er tilfreds med jobben man er i. Disse medlemmer vil videre understreke at disse utdanningene, og høyere utdanning generelt, gir studenter generiske og tverrfaglige ferdigheter som gjør dem rustet til et arbeidsliv i endring og at ulike kandidater med ulike typer kunnskap og ferdigheter er en viktig del av landets kunnskapsberedskap.

Disse medlemmer vil også poengtere at det er vanskelig for utdanningsinstitusjonene å forutse svingninger i arbeidsmarkedet, noe som kan påvirke en slik type finansiering. Disse medlemmer viser igjen til NIFUs kandidatundersøkelse fra 2019, hvor de trekker frem at det i perioden 2016–2019 har vært en signifikant økning i antall sivilingeniører (42 pst. av 2016-kullet) som har gått arbeidsledige en periode etter endt utdanning. Svingninger i arbeidsmarkedet vil påvirke studentenes mulighet til å få relevant arbeid rett etter endt utdanning, og vil derfor kunne slå hardt ut på finansieringen. Utdanningsinstitusjoner som utdanner mange studenter til yrker som er utsatt for konjunktursvingninger, vil i større grad påvirkes av slike faktorer utenfor deres kontroll.

Disse medlemmer merker seg at Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet viser til at i land der arbeidslivsrelevans inngår som et komponent i

finansieringssystemet, så utgjør dette mellom 2 og 5 pst. av resultatfinansieringen. Disse medlemmer viser til at 2–5 pst. av den resultatutsatte delen av finansieringen er mellom 256–640 mill. kroner.

Disse medlemmer vil videre vise til NIFUs leserbrev i Khrono (28. mai 2020) der de problematiserer flertallets forslag om å bruke arbeidslivsrelevans som en indikator i finansieringssystemet. Som kronikkforfatterne påpeker er dataene fra kandidatundersøkelsene nyttig for institusjonene i deres arbeid med arbeidslivsrelevans i studier, og ikke minst institusjonenes evne til å gjøre sine studenter forberedt på arbeidslivet. NIFU er imidlertid mot at disse dataene direkte skal påvirke institusjonenes finansiering.

Disse medlemmer viser videre til at ekspertgruppen som vurderte finansieringssystemet for universiteter og høyskoler i 2015 vurderte ulike insentiver og virkemidler for ulike former for samspill, inkludert relevans i studiene. Ekspertgruppen anbefalte ikke at det skulle innføres en kvantitativ formelbasert indikator som komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet tar til orde for.

Disse medlemmer viser til at forslaget til Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet om å definere om å definere disse tre faktorene/insentivene i finansieringssystemet har møtt motstand og kritikk fra mange aktører i universitets- og høyskolesektoren, herunder Norsk Studentorganisasjon, Universitets- og høyskolerådet, Utdanningsforbundet, Norsk tjenestemannslag, Samfunnsviterne med flere. Disse medlemmer mener det er uheldig at flertallspartiene ikke har ønsket å imøtekomme universitets- og høyskolesektoren, ta deres innvendinger på alvor og endre formuleringen i sitt forslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er positiv til en revidering av Digitaliseringsstrategien for universitets- og høyskolesektoren. I den forbindelse vil disse medlemmer understreke viktigheten av å evaluere erfaringene fra korona-pandemien med fullstendig omlegging til digital undervisning, herunder de ansattes kompetanse i pedagogisk bruk av digitale løsninger og studentenes læringsutbytte.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere erfaringene fra universitets- og høyskolesektoren under korona-pandemien med fullstendig omlegging til digital undervisning, herunder de ansattes kompetanse i pedagogisk bruk av digitale løsninger og studentenes læringsutbytte.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil understreke at finansieringssystemet for høyere utdanning er en vesentlig faktor for å realisere målene i kompetansereformen. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet gjennom flere år har påpekt skjevheter og uheldige virkninger av dagens system, og er kritiske til regjeringens politikk med målsetning om å øke resultatfinansieringen på bekostning av grunnfinansieringen av universiteter og høyskoler.

Disse medlemmer mener dagens finansieringssystem begrenser institusjonenes handlefrihet og innretningen av studietilbud, herunder etter- og videreutdanningstilbud. Disse medlemmer er særlig kritiske til at systemet sementerer de historiske skjevheter mellom institusjonene. Endringene de senere årene, der resultatkomponenten vektet sterkere og at antall fullførte grader gir bedre uttelling enn antall studiepoeng, forsterker dette. Dette fører til at institusjoner som tilbyr årsstudier, etter- og videreutdanning, blir nødt til å satse mer på gradsgivende studier på bekostning av andre viktige studier som det er etterspørsel etter. Disse medlemmer mener dette vil kunne medføre et ytterligere press på viktige profesjonsutdanninger og på mindre studiesteder, og gjøre det vanskelig for institusjonene å løse den delen av samfunnsoppdraget som er temaet for denne meldingen. Dette virker imot målene i kompetansereformen.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjettforslag både for 2020 og de foregående årene, der Senterpartiet har foreslått flere tiltak for å snu dette – blant annet økt grunnfinansiering, gått imot regjeringens forslag om økt resultatfinansiering på bekostning av basisfinansieringen, en utligning av de historiske skjevhetene mellom nye og gamle institusjoner, og insentiver for å opprettholde en desentralisert struktur og utvikling av tilbud tilpasset kompetansebehovet regionalt.

Disse medlemmer mener dette er nødvendige tiltak dersom finansieringssystemet skal understøtte kompetansereformen, og disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med styringsmeldingen for høyere utdanning, komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i finansieringssystemet for høyere utdanning som styrker grunnfinansieringen, retter opp de historiske skjevhetene i grunnfinansieringen mellom nye og gamle institusjoner og gir institusjonene insentiver for etablering av studietilbud i tråd med regionalt kompetansebehov.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener stortingsmeldingen mangler forståelse for at etter- og videreutdanning i økende grad er en del av den ordinære virksomheten til institusjonene. Under og i etterkant av korona-krisen, må vi forvente økt etterspørsel etter både ordinær høyere utdanning og etter- og videreutdanning. Universitets- og høyskolesektoren må rustes for dette oppdraget gjennom styrket grunnfinansiering. Dette medlem mener det ikke er forsvarlig med videreføring av regjeringens årlige kutt gjennom den såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen). Dette medlem vil vise til at Markussen-utvalget pekte på at kapasiteten allerede er presset i universitets- og høyskolesektoren, og at institusjonene har begrensede muligheter til å tilby videreutdanninger uten at det går på bekostning av de ordinære (grads-)utdanningene. I likhet med Markussen-utvalget vil dette medlem påpeke at for å kunne utvide tilbudet tilpasset personer i arbeid trenger institusjonene økte ressurser. Dersom høyskolene og universitetene skal ha mulighet til å utvikle og tilby relevante og kvalitativt gode videreutdanningstilbud og kurs, må sektoren ha forutsigbarhet i finansieringen og ikke finansiering via konkurransebaserte tilskudd, slik regjeringen legger opp til. I lys av dagens utstrakte bruk av midlertidig ansettelse i universitet- og høyskolesektoren, vil dette medlem understreke at det er helt nødvendig at finansieringen av etter- og videreutdanningstilbud gjennom eventuelle tilskuddsmidler tilrettelegges slik at det ikke bidrar til ytterligere økning av andelen midlertidig ansatte. Dette medlem støtter

en ny gjennomgang av finansieringsordningen i universitets- og høyskolesektoren, slik regjeringen varsler i forbindelse med en ny stortingsmelding om styringspolitikken for statlige universiteter og høyskoler.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utføre en helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet i samarbeid med representanter fra sektoren.»

Dette medlem viser til forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet om at universitetene må få et nytt finansieringssystem hvor ett av insentivene skal være «relevant arbeid etter endt studie». Dette medlem frykter at et slikt system vil få alvorlige konsekvenser for budsjettene og at utdanningens utforming vil bli styrt av kortsiktige behov fra næringslivet. Dette medlem understreker at kritikken mot mål- og resultatstyringssystemet i universitets- og høyskolesektoren har synliggjort hvordan resultatindikatorer undergraver kompleksiteten i høyskolenes og universitetenes samfunnsoppdrag og fører til et altfor stort fokus på aktivitet som gir kortsiktige økonomiske fordeler fremfor det som er bra for forskningen og utdanningen.

Dette medlem understreker at universitetene er med å forme framtidens arbeidsliv, gjennom forskning, innovasjon og studentenes interesser og preferanser. Det er ikke slik at universitetene utdanner studenter til å fylle et definert kompetansebehov, som i en slags samfunnets puttekasse. Dette medlem viser til at arbeidsmarkedets behov endrer seg kontinuerlig. Ser vi historisk på spådommer om fremtidige kompetansebehov, er det åpenbart at disse ikke er særlig treffsikre. Gitt tidshorizonten for et høyere utdanningsløp, kan et spesifikt kompetansebehov fort være utdatert før nye kandidater kommer ut i arbeidsmarkedet. Nettopp derfor understreker både OECDs analyser og Holden-utvalget viktigheten av generiske ferdigheter, evne til kritisk og etisk refleksjon og bevissthet.

Dette medlem mener at sektoren skal finansieres gjennom basisbevilgninger, ikke resultatindikatorer. Det må sikres finansiering som er uavhengig av konkurranse eller næringslivets prioriteringer. Dette medlem er derfor motstander av at økonomiske

insentiver basert på næringslivets skiftende behov for arbeidskraft skal styre utdanningspolitikken.

Dette medlem er enig i at etter- og videreutdanningen bør styrkes, men dagens finansieringssystem er blitt utviklet i feil retning med innføring av resultatindikator for gjennomførte grader. Dette er et eksempel på hvordan belønning for enkelte tiltak undergraver andre viktige målsettinger. Dette medlem mener svaret er ikke en ytterligere øremerking av midler til tiltak som skal kompensere for systemets utilstrekkelighet. Dette medlem går imot forslaget fordi det styrker mål- og resultatstyringen og svekker handlingsrom, tillit og samfunnsoppdraget til høyskolene og universitetene.

Studiesentre

Komiteen vil videre understreke rollen til studiesentre som en sentral samarbeidspartner for landets utdanningsleverandører, og en viktig bidragsyter for å nå regjeringens ambisiøse mål om at utdanningssektoren skal avdekke kompetansebehov, megle frem studietilbud og levere fleksible utdanningsformer til folk der de jobber og bor. Komiteen mener det er viktig at studiesentrene har en forutsigbar finansiering, og blir anerkjent som en viktig del av kompetansepolicyen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at studiesentrene sammen med universitets- og høyskolesektoren bidrar til å løse mange av utfordringene som pekes på i kompetansemeldingen. For å tette kompetansegapene og sikre tilgang på relevant kompetanse i hele landet mener disse medlemmer at regjeringen bør sikre forutsigbarhet og finansiering for landets mange studiesentre, samtidig som det utvikles flere insentiver som bidrar til at universitets- og høyskolesektoren i større grad også fokuserer på å levere fleksibel distribuert utdanning over hele landet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at målene i meldingen i hovedsak må løses gjennom en kombinasjon mellom arbeid og kompetansepåfyll. Disse medlemmer viser til at utdanningsinstitusjonene har lang erfaring med å tilby etter- og videreutdanning for voksne gjennom nettbaserte tilbud, enten som ren fjernundervisning eller i kombinasjon av nett- og samlingsbaserte

tilbud. Disse tilbudene blir distribuert gjennom ulike løsninger, der blant annet kommuner og fylkeskommuner har etablert studie- og utdanningsentre lokalt som fungerer som infrastruktur for formidling av universitets-, høyskole og fagskoletilbud. Disse medlemmer mener de lokale studie- og utdanningsentrene har en viktig funksjon i den lokale og regionale kompetanseutviklingen ved at de besitter direkte kunnskap om både lokalt nærings- og arbeidsliv og utdanningsinstitusjonene, og kan på den måten fungere som nav mellom tilbydere og de som etterspør kompetanseutvikling. Siden studie- og utdanningsentrene er fysiske møtesteder for studenter som følger nettbaserte studier, så fyller de også behovet for tilhørighet og et studiemiljø.

I oppfølgingen av meldingen fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 med forslag som sikrer en forutsigbar grunnfinansiering av infrastrukturen og arbeidet med tilrettelegging av studietilbud som skjer gjennom lokale studie- og utdanningsentre.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti påpeker at akademisk utdanning fortsatt kjennetegnes av at utdanningstilbudet er konsentrert til større byer, og sentraliseringen er blitt sterkere etter universitetsreformen. Skal flere kunne benytte seg at etter- og videreutdanning fra det offentlige mens de er i arbeid, mener dette medlem at utdanningen må tilbys i større grad der folk jobber og bor. Dette medlem mener at alle utdanningstilbud som i dag tilbys ved landets akademiske utdanningsinstitusjoner, skal tilbys desentralisert innen 2025. Slik vil folks livssituasjon ikke komme i veien for muligheten til å ta nødvendig utdanning. Dette medlem mener at fylkenes ulike studiesentre og høyskolesentre skal være sentrale byggesteiner i dette arbeidet hvor universitetenes og høyskolenes tilbud skal spres utover landet, enten fysisk eller digitalt. Dette medlem understreker at det må bli lønnsomt for utdanningssituasjonen å tilby kurs nært folk.

En mer fleksibel fagskoleutdanning

Komiteen mener fagskolene spiller en viktig rolle for å sikre mennesker mulighet til livslang læring. Komiteen viser til at fagskolene allerede tilbyr relevante og kortere yrkesrettete utdanninger av god kvalitet, og mener potensialet er for fagskolesektoren er stort. Komiteen viser til at fagskolenes rolle fremheves av etter- og videreutdanningsutvalget. Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fjerne begrensningen i minstelengden på 30 studiepoeng på fagskoleutdanningen slik at det kan utvikles og tilbys kortere kurs, og at det varsles en strategi for høyere yrkesfaglig utdanning i 2021. Komiteen mener videre det er viktig å arbeide for at flere fagskoler søker fagområdeakkreditering.

Komiteen merker seg at det i denne stortingsperioden har blitt tildelt 738 studieplasser til fagskolesektoren, og at fagskolene kan søke om utviklingstilskudd for å heve kvaliteten på utdanningen. Komiteen viser til at regjeringen har foreslått ytterligere 1 000 fagskoleplasser i revidert nasjonalbudsjett for 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet, viser til enigheten mellom Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet om å øke antall studieplasser, og hvor en slår fast at kapasiteten på fagskolene bør økes betydelig i årene fremover igjennom en forpliktende opptrappingsplan.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til den viktige rollen fagskolene spiller som leverandør av kompetent arbeidskraft til det verdiskapende arbeidslivet. Fagskolene er fleksible og treffer svært godt det kompetansebehovet som et arbeidsliv i endring har. Dette flertallet ønsker at flere skal velge fagskoleutdanning i årene fremover, og mener dette vil bidra til økt verdiskaping, og være til fordel for både næringsliv og viktige velferdsområder som helse- og omsorgssektoren. Dette flertallet viser til at NHOs kompetansebarometer viser at 53 pst. av medlemsbedriftene har behov for flere ansatte med fagskoleutdanning.

Dette flertallet ønsker å prioritere fagskolene og går inn for en forpliktende opptrappingsplan som tilfører midler til ytterligere 1 000 nye studieplasser i året over de neste fem årene. Samtidig skal de 1 000 nye studieplassene varslet i revidert nasjonalbudsjett, jf. Prop. 117 S (2019–2020) gjøres permanente Dette flertallet foreslår også om at det opprettes inntil 1 000 nye studieplasser innen høyere yrkesfaglig utdanning fra høsten 2020. Dette flertallet viser til at regjeringen har signalisert at det kan være utfordrende å nå en slik stor opptrapping i høst. Dette flertallet mener at hvis det på grunn av kapasitet og søkertall likevel ikke er mulig å nå hele økningen i høst, må de resterende studieplassene til fagskolene opprettes i 2021, slik at den totale veksten i fagskoleplasser for 2020 og 2021 blir 3 000 nye studieplasser. Studieplassene skal prioriteres til fagskoletilbud som det er behov for i arbeidslivet. Dette flertallet viser til høringssvaret til Forum for Fagskoler og kontakt med sektoren som bekrefter at det er realistisk og ønskelig med en opptrapping på 2000 nye studieplasser fra høsten 2020.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette inntil 1 000 nye studieplasser innen høyere yrkesfaglig utdanning fra høsten 2020, i tillegg til at de 1 000 studieplassene som regjeringen varslet i Prop. 117 S (2019–2020) skal bli permanente, og at det videre utarbeides en forpliktende opptrappingsplan med 1 000 nye studieplasser årlig over fem år.»

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til det betydelige løftet fagskolesektoren har hatt de siste seks årene. I desember 2016 la regjeringen frem Meld. St. 9 (2016–2017) Fagfolk for fremtiden (fagskolemeldingen). Fagskolemeldingen inneholdt over 50 tiltak som bidro til å heve fagskolenes kvalitet og status, herunder bedre overganger til universitets- og høyskolesektoren, en ny tilskuddsordning for fagskoleutdanning, kompetanseheving blant fagskolelærere og etablering av en utviklingspott for å heve kvaliteten på studietilbudet. Dette flertallet viser også til den nye fagskoleloven – lov om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) – som nettopp definerte fagskoleutdanningene

som høyere yrkesfaglig utdanning og blant annet ga styrkede rettigheter for fagskolestudentene og likestilte fagskolestudenter med andre studenter.

Regjeringspartiene og Fremskrittspartiets satsing på fagskolene har også gitt muligheter for mange kvalitetshevende tiltak med blant annet midler til etter- og videreutdanning av fagskolelærere, utvikling og kvalitetssikring av studietilbudene ved fagskolene, økt samarbeid med lokalt og regionalt arbeidsliv, bruk av teknologi for læring og økt kunnskapsgrunnlag for å styrke fagskoleutdanningene.

Dette flertallet er opptatte av å fortsette regjeringspartiene og Fremskrittspartiets solide løft for fagskolene, og ønsker en ytterligere satsning på kapasitet og kvalitet for fagskolene i årene fremover. Dette flertallet viser til at fagskoleutdanning ofte betegnes som arbeidslivets utdanning fordi utdanningstilbudet drives og utvikles i nært samarbeid med arbeidslivet. Nettopp det at fagskoleutdanningene kan skreddersys etter arbeidslivets behov, gir fagskolestudentene relevant utdanning og kompetanse. Dette flertallet er enig med regjeringen om at fagskolene vil være viktige både for å lykkes med kompetansereformen og for å sikre Norge den fagkompetansen vi har behov for i fremtiden. Fagskolene har en mer desentralisert struktur enn høyskoler og universiteter, og finnes på flere steder i landet. Fagskolene har også et stort antall nett- og samlingsbaserte utdanninger, og er derfor allerede godt tilgjengelige for mange. Dette flertallet viser til at behovet for flere kortere og mer fleksible utdanningstilbud er stort. Regjeringen har åpnet for at også fagskolene kan tilby fagskoleutdanninger på mindre enn 30 studiepoeng, noe som vil være et viktig bidrag for at både ansatte og bedriftene kan få den kompetansen de har behov for.

Dette flertallet viser til behovet for en ytterligere satsning på kapasiteten og kvaliteten i fagskolesektoren. Det er nødvendig å skalere opp antall fagskoleplasser med høy kvalitet fremover for å møte de endrede behovene i arbeidslivet og for å gi folk trygghet. Dette flertallet mener det er en forutsetning at satsningen på flere fagskoleplasser ikke går på bekostning av fagskolenes kvalitet og arbeidslivsrelevans. Økningen i antall fagskoleplasser må derfor vurderes årlig, og ses i sammenheng med både søkertall og ambisjonene om å bygge opp en sektor med flere solide fagskoler med sterke fagmiljøer.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen skal legge frem en strategi for høyere yrkesfaglig utdanning for Stortinget, som skal inneholde tiltak for å styrke kapasitet og kvalitet i fagskolesektoren. Disse medlemmer forventer at strategien inneholder en plan for å styrke antall fagskoleplasser ytterligere. Disse medlemmer ser frem til regjeringen legger frem strategien, og har klare forventer til at den inneholder tydelige og ambisiøse mål for høyere yrkesfaglig utdanning.

Disse medlemmer synes det er bra at fagskolesektoren, deriblant Forum for Fagskoler, er offensive i sine ønsker om flere studieplasser ved fagskolene. Disse medlemmer støtter dette ønske, og viser til at det er nettopp derfor regjeringen har foreslått å etablere 1 000 flere fagskoleplasser i RNB 2020. Disse medlemmer vil likevel påpeke at økningen i antall fagskoleplasser er avhengig av tilstrekkelig søkere til studieplassene, samt at fagskolesektoren har reell kapasitet til å skalere opp antall plasser uten at dette går utover kvaliteten på allerede etablerte studieplasser.

Disse medlemmer viser til oversikten fra DIKU over innmeldte behov fra fylkeskommunene for studieplasser til fagskolene fra høsten 2020. Denne oversikten viser at fylkene til sammen har søkt om 1 738,85 plasser, hvilket er 261,15 færre plasser enn Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet ber regjeringen opprette fra høsten 2020. Disse medlemmer viser til at tallet på innmeldte behov sammenfaller godt med kartleggingen Nasjonalt Fagskoleråd gjorde i forkant av revidert nasjonalbudsjett, og at det er dette tallet som var førende da regjeringen foreslo en rekordstor økning i antall studieplasser i revidert nasjonalbudsjett 2020. Disse medlemmer vil understreke at 1 738,85 er tallet på alle plasser det er søkt om, og at det har ikke blitt gjennomført en prioritering av plassene i tråd med Stortingets ønske om arbeidslivsrelevans og kvalitet.

Disse medlemmer vil videre vise til søkertallene fra Samordna Opptak fra 28. mai 2020 som viser at det etter hovedopptaket for høsten 2020 fortsatt er 2 800 ledige studieplasser ved de 30 fagskolene som er omfattet av Samordna Opptak. Disse medlemmer mener dette er uheldig, da det er stort behov for at enda flere ønsker å bygge på kompetansen sin gjennom høyere yrkesfaglig utdanning. Disse medlemmer ønsker å fortsette jobben for at flere søker seg til høyere yrkesfaglig utdanning de neste årene.

Disse medlemmer er glade for at Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Fremskrittspartiet deler regjeringens ønske om en satsning på kapasiteten i fagskolesektoren høsten 2020 og i 2021. Nettopp derfor foreslår regjeringen en rekordstor økning i antall nye fagskoleplasser for 2020 i revidert nasjonalbudsjett, samt 6 nye bransjeprogram. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at enhver regjering er avhengig av at fagskolene har kapasitet til å etablere flere fagskoleplasser på en god måte, samt at det er nok mennesker som søker seg til plassene som etableres. Disse medlemmer ønsker en sterk satsning på kvalitet og kapasitet i fagskolesektoren, men stiller seg spørrende til realismen i forslaget om ytterligere 1 000 plasser når det både er betydelig mangel på søkere til dagens eksisterende plasser og antallet overskrider det fagskolene selv har varslet at de har kapasitet til å etablere. Disse medlemmer kan derfor ikke støtte forslaget slik det ligger nå.

Disse medlemmer vil også påpeke at fagskoletilbud utgjør en betydelig del av tilbudene som får finansiering gjennom bransjeprogram.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at disse partier i mange år har arbeidet for en opptrappingsplan for økning i studieplasser i fagskolene, og er derfor svært tilfreds med at det endelig er flertall for dette. I tillegg til flere studieplasser for å imøtekomme arbeidslivets kompetansebehov, mener disse medlemmer at det er et behov for å endre dagens finansieringssystem. Gjeldende grunnfinansiering av fagskoleutdanningene er ikke tilstrekkelig til å dekke kostnadene ved å tilby disse utdanningene. Fagskoleutdanning er de eneste av de offentlige utdanningene som ikke er omfattet av gratisprinsippet. Disse medlemmer viser til meldingen der departementet skriver at det foreligger lite kunnskap om hvordan dagens finansieringsordning virker etter omleggingen i 2018, og at det er igangsatt en egen evaluering for å vurdere hvorvidt finansieringen bidrar til riktig dimensjonering eller ikke. Disse medlemmer mener omfanget av fagskoleplasser i seg selv er en tydelig indikasjon på at finansieringen ikke bidrar til å imøtekomme arbeidslivets behov for høyere yrkesfaglig utdanning, og mener det er nødvendig å styrke økonomien i fagskoleutdanningen – både for å gjøre utdanningene tilgjengelig

for flere studenter, og for å gi fagskolene en bedre forutsigbarhet gjennom økt basisfinansiering.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjettforslag for 2020, foreslo å øke basisfinansiering av fagskolene med 25 mill. kroner, i tillegg til økt ramme til fylkeskommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer av finansieringssystemet for fagskoler som sikrer en økt grunnfinansiering og lavere egenbetaling fra studentene.»

Disse medlemmer viser til meldingen der regjeringen varsler at den vil foreslå å oppheve grensen på 30 studiepoeng for fagskoleutdanninger. Disse medlemmer støtter dette, og mener det er behov for å raskt utvikle korte fagskoleutdanninger, for eksempel moduler og kurs, tilpasset arbeidslivets behov. Disse medlemmer viser til at oppheving av minstelengden var en av tilrådingene fra Etter- og videreutdanningsutvalget, og at flere av høringsinstansene har framhevet dette som et godt forslag. Disse medlemmer oppfatter derfor at forslaget er utredet og godt forankret i fagskolesektoren, og et viktig tiltak for å åpne for at fagskolene kan tilby arbeidslivsrettede moduler som kan inngå i en fagskolegrad.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen så snart som mulig komme tilbake til Stortinget med en lovendring som opphever begrensningen i minstelengden på fagskoleutdanninger.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at fagskolene vil spille en avgjørende rolle i møte med klimaendringene og det grønne skiftet, og støtter at det skal legges fram en strategi for fagskoleutdanningen i 2021. I den forbindelse forventer dette medlem at det legges til rette for en bred innspillsprosses for å sikre en strategi som gjenspeiler behovet for kompetanse. Strategien må blant annet se på

muligheten for å øke antallet studieplasser i fagskolen og på rammebetingelsene for å kunne gi fagskolestudentene nødvendig og relevant kompetanse. Dette medlem påpeker at LO krever 100 000 fagskoleplasser innen 2030. Dersom dette målet skal nås, må det etableres en langt mer ambisiøs opptrappingsplan for fagskoleplasser enn det det legges opp til i meldingen. I dag er det ca. 16 000 fagskoleplasser i Norge. Prisen for å nå målet vil være om lag 4,2 mrd. kroner i løpet av en 10-årsperiode. Næringslivet har også høye ambisjoner for fagskolesektoren og dette medlem er enig med NHO som i sitt høringsinnspill mener at antall studieplasser skaleres raskere opp enn hva meldingen legger opp til.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan som innfrir kravene fra næringslivet om at 10 pst. av arbeidsstyrken skal ha en fagskoleutdanning innen 2030.»

Veier til å lære hele livet i utdanningssystemet

Komiteen vil understreke at realkompetansevurdering er viktig for å sikre at voksne kan få dokumentert sine kvalifikasjoner og oppfylle vilkår for inntak til videre opplæring. Komiteen viser til at voksne uten rett til videregående opplæring ikke har en lovfestet rett til å bli realkompetansevurdert, og at fylkeskommunene derfor ikke har plikt til å vurdere realkompetansen til denne gruppen. For svært mange personer er realkompetansevurdering en nødvendig inngangsbillett for videregående opplæring og høyere utdanning. For å oppfylle arbeidslivets behov for kompetanse, og den enkeltes mulighet til å realisere intensjonene i kompetansereformen og målet om livslang læring, mener komiteen det er behov for å likestille voksne med og uten rett når det gjelder realkompetansevurdering. Komiteen mener dette bør inngå i det kommende lovarbeidet i forbindelse med oppfølgingen av Opplæringslovutvalgets arbeid.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om å utvide retten til realkompetansevurdering til også å gjelde voksne uten rett til videregående opplæring.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at retten til realkompetansevurdering har blitt fremhevet av regjeringen som et viktig tiltak i kompetansepolitikken, både i Prop. 96 L (2019–2020) og i det pågående arbeidet med å utarbeide en stortingsmelding om videregående opplæring. Regjeringen har også varslet at retten til realkompetansevurdering vil bli omtalt i oppfølgingen av Opplæringslovutvalget. Disse medlemmer mener at voksne ikke bør bli hindret på veien mot en fullført utdanning, og at det er viktig at flere voksne får adgang til å få sin kompetanse vurdert. Disse medlemmer ønsker at regjeringen skal komme tilbake med et forslag om å utvide retten til realkompetansevurdering til også å gjelde voksne uten rett til videregående opplæring. Forslaget skal også gjelde elever som søker inntak ved friskolene. For elever som må ha realkompetansevurdering etter en slik rett og som søker inntak ved friskolene, er det viktig at også disse elevene ikke skal bli hindret på veien mot en fullført utdanning. Derfor bør et slikt forslag inkludere at disse elever får en vurdering av sin realkompetanse uten å måtte dekke kostnaden for dette selv. Disse medlemmer er glad for at det er bred støtte på Stortinget for dette forslaget.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil ha tettere kobling mellom utdanning og arbeidsliv, fra grunnskole til høyere utdanning og forskning. Lik tilgang til livslang læring vil kreve at hele bredden av læringsarenaer i utdanningssystemet tas i bruk, og at potensialet i formell så vel som ikke-formell utdanning utnyttes. For å unngå økonomisk og geografisk ulikhet i kompetanse, trengs lavterskeltilbud der folk bor. Desentraliserte utdanningstilbud over hele landet blir viktig. Disse medlemmer ser høyere utdanning som en bærebjelke for regional utvikling og verdiskaping, og vil ha universiteter og høyskoler i hele landet. Høyere utdanningsinstitusjoner må tilby mer etter- og videreutdanning, men det blir også viktig at videregående opplæring, folkehøgskoler, fagskoler, studiesentra og studieforbund mer enn i dag tas i bruk som arenaer for kompetansebygging.

Disse medlemmer er opptatt av at læresteder ved siden av det formelle utdanningssystemet allerede i dag spiller en rolle for kompetansebygging, som bør kunne videreutvikles. Disse medlemmer viser til at Markussen-utvalget fremhever at langt flere tar ikke-formell enn formell utdanning, og at ikke-formell opplæring betyr

mye for arbeidslivets kompetansebehov. Disse medlemmer fremhever at utvalget mener at flere bør stimuleres til å delta i relevant ikke-formell opplæring, gitt at det etableres et system som sikrer kvalitet i tilbudet. Disse medlemmer registrerer at flere aktører etterlyser en offentlig godkjenningsordning.

Disse medlemmer mener regjeringen bør utrede en ordning for godkjenning av ikke-formelle opplæringstilbud, og at det vil være nyttig å se til erfaringer fra Sverige og Danmark, i dette arbeidet.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang en utredning med sikte på å etablere et system for godkjenning og kvalitetssikring av ikke-formell kompetanse.»

Satsing på voksne med svak tilknytning til arbeidslivet

Komiteen mener det er viktig at en særskilt innsats rettes inn mot voksne som ønsker å fullføre grunnopplæringen og videregående opplæring. Komiteen vil understreke at mennesker er forskjellige, og at det kan være behov for ulike veier som fører frem til formell kompetanse, for eksempel «fagbrev på jobb» og «praksiskandidatordningen». Komiteen mener det er positivt at regjeringen skal gjennomføre forsøk med modulstrukturert opplæring for voksne på grunnskolens nivå. Komiteen viser videre til viktigheten av ordningen med Kompetansepluss og Fagopplæring i Kompetansepluss arbeid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet har gjennomført en rekke tiltak som løfter de med lavere formell utdanning de siste fem årene, blant annet satsingen på Kompetanseplussordningen, forsøk med modulstrukturert forberedende voksenopplæring, forsøk med modulstrukturerte læreplaner i flere lærefag i videregående opplæring og innføring av ordningen «fagbrev på jobb». For å opprettholde limet i samfunnet – høy tillit, små forskjeller og aktiv deltakelse og medborgerskap – er det viktig å hjelpe flere voksne til å fullføre videregående opplæring. Flertallet er glad for at regjeringen fremhever denne gruppen særskilt og vil vurdere flere forslag om å utvide retten til videregående opplæring. Flertallet

mener det er viktig at man blant annet vurderer bedre ordninger for dem som har videregående opplæring fra før, men som kan ha behov for et nytt fagbrev. *Flertallet* ser frem til den varslede stortingsmeldingen om videregående opplæring.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti merker seg at regjeringen arbeider videre med tiltak for å styrke mulighetene voksne personer har for å fullføre videregående opplæring. Dette er avgjørende for å sikre en høykompetent arbeidsstyrke også i fremtiden. *Disse medlemmer* påpeker at manglende muligheter for å fullføre videregående opplæring er særlig utfordrende i den krisen vi nå står inne i. Det er estimert at så mange som 90 000 av de som har blitt permittert eller arbeidsledige i 2020, ikke har fullført videregående opplæring. Personer uten fullført videregående opplæring har større sjanser for å falle ut av arbeidslivet, og har dårligere sjanser for å komme tilbake i jobb om de først blir ledige. *Disse medlemmer* understreker derfor behovet for at tiltak for denne gruppen kommer på plass raskt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag til tiltak som bidrar til at langt flere voksne arbeidssøkere og arbeidstakere får mulighet til å fullføre fagbrev eller annen videregående opplæring.»

Disse medlemmer er opptatt av at kompetansereformen ikke kun må rette seg mot voksnes muligheter til å få påfyll av kompetanse gjennom hele yrkeslivet, men at reformen også må tette hull i utdanningssystemet og imøtekomme behovene til ungdommer som har vanskeligheter med å fullføre i de ordinære utdanningsløpene fram til studiekompetanse eller fag- og svennebrev. For mange elever er ordninger som praksisbrevkandidater og lære kandidater svært viktig. *Disse medlemmer* viser til at de særskilte tilskuddene til disse ordningene nå er avviklet og lagt inn i rammetilskuddet til fylkeskommunene. *Disse medlemmer* vil understreke at elever med særskilte behov møter de største utfordringene med å få læreplass, og at det fortsatt er stort behov for tilskuddsordninger som gir arbeidsplasser rom for god

tilrettelegging. Disse medlemmer er kjent med at fylkeskommunene tilbyr slike opplæringsløp i svært ulik grad.

Disse medlemmer mener flere elever bør få tilbud om tilrettelagte utdanningsløp og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at praksisbrevordningen utvides til å gjelde alle skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram, og at praksisbrevkandidater gis mulighet til senere å bygge ut praksisbrevet til fullt fag- eller svennebrev.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig folkeparti viser til regjeringens tiltakspakke fremmet den 29. mai 2020, som inneholder flere tiltak for å sørge for at flere skal få fullført videregående opplæring. Blant annet er det foreslått 300 mill. kroner for at flere permitterte og ledige uten fullført videregående opplæring skal fullføre, noe som betyr at anslagsvis 5 000 personer kan få vitnemål i høst. Disse medlemmer viser videre til 350 mill. kroner som er foreslått for tiltak for lærlinger, blant annet at fylkeskommunen enklere kan rekruttere lærebedrifter, og øke lærlingtilskuddet for alle kontrakter med 4 250 kroner i høst. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen foreslår en ytterligere forsterkning av Utdanningsløftet med 46 mill. kroner til ordningen «Fagbrev på jobb». Målgruppen er voksne i arbeidslivet som har behov for veiledning og opplæring før de kan gå opp til fagprøven.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti stiller seg bak regjeringens overordnede mål med kompetansereformen. For det første ønsker regjeringen at alle skal få mulighet til å fornye og supplere sin kompetanse, slik at flere kan stå lenger i arbeid. For det andre ønsker regjeringen å tette kompetansegapet, det vil si gapet mellom hva arbeidslivet trenger av kompetanse, og den kompetansen arbeidstakerne faktisk har. Dette medlem understreker at om lag 500 000 personer i Norge har ikke fullført videregående opplæring. I tillegg er det mange som står uten jobb som kan og vil delta i arbeidslivet. Dette medlem mener det er helt nødvendig å gjøre grep som i større grad sikrer at flere kan delta i arbeidslivet, også de som har nedsatt arbeidsevne. Dette medlem mener at en kompetansereform også må omfatte de mange som ikke vil klare å tilegne seg nødvendig kompetanse uten tett oppfølging. Dette medlem mener

derfor det er på høy tid å ta på alvor den manglende oppfølgingen mange møter i Nav-systemet. Beretninger om saksbehandlere med altfor mange å følge opp og om folk som ikke får kontakt med saksbehandler når de trenger det, preger bildet for både ansatte og de som trenger Navs tjenester. Dette medlem mener de som har behov for oppfølging, må få en tett, god og individuell oppfølging fra Nav. Når etaten i tillegg utsettes for årlige osthøvelkutt, er dette svært alvorlig. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2020, hvor det ble foreslått å øke kap. 605 post 1 med 260 mill. kroner. Bevilgningsøkningen skal styrke Navs oppfølgingsarbeid og reversere regjeringens kutt som følge av regjeringens «avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform».

Dette medlem er bekymret for antallet unge som hverken er i utdanning, arbeid eller aktivitet, og som ikke fanges opp av de tradisjonelle ledighetstallene. For å sikre tettere oppfølging av unge som faller utenfor arbeid og utdanning, er det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2020 foreslått en ungdomsgaranti, som skal sikre unge under 25 år arbeid, aktivitet eller kvalifisering innen kort tid. En slik ungdomsgaranti burde etter dette medlems mening inngå i den langsiktige planen omstillingen av Norge.

Dette medlem er også bekymret for at regjeringens ytterligere innstramming i helse relaterte ytelser som spesielt rammer ungdom, med kutt i arbeidsavklaringspenger og bortfall av ung ufør-tillegget for dem som mottar arbeidsavklaringspenger, vil føre til at disse faller enda lengre bort fra deltagelse i arbeidslivet. Dette medlem vil vektlegge behovet for å etablere en reell ungdomsgaranti, med reell rett til tiltak og sterkere oppfølging fra Nav, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2020, hvor det foreslås en økning på 2 000 tiltaksplasser, og hvor 1 000 av disse skal prioriteres til unge.

Dette medlem mener at det i denne sammenhengen også er relevant å vise til ordningen med arbeidsavklaringspenger som skal sikre personer inntekt i perioder der man på grunn av sykdom eller skade har behov for hjelp fra Nav for å komme i arbeid. Regjeringen fikk flertall for å endre AAP-regelverket i 2017, og endringene trådte i kraft 1. januar 2019. Stønadsperioden ble redusert fra fire til tre år. I tillegg ble vilkårene for å få forlengelse kraftig skjerpet.

Dette medlem viser til at innstrammingene i AAP har ført til at mange som har gått på arbeidsavklaringspenger nå blir tvunget ut i sosialhjelp og fattigdom. Sosialistisk Venstreparti har advart mot at dette vil ramme de som trenger lenger tid på å komme i jobb. Dette medlem viser til regjeringens statsbudsjett for 2020 hvor regjeringen kuttet i AAP-ytelsen til unge under 25 år med 1/3.

Dette medlem viser til at regjeringen også har innført en såkalt karenstid på 52 uker i AAP-ordningen. Det betyr at man må vente uten ytelse i et helt år når man blir kastet ut av AAP-løpet. Dette gjelder også for syke mennesker som ikke er ferdig avklart for verken arbeid eller uføretrygd. Dette medlem viser til at karenstiden har ført flere tusen personer ut i fattigdom og sosialhjelp. Men mange mennesker får heller ikke sosialhjelp fordi de for eksempel er gift eller man må selge alt av verdier før man kan få utbetalt sosial stønad. Dette medlem mener innstrammingene i ordningen med arbeidsavklaringspenger er alvorlig og kan rett og slett bety at vi ser en velferdsstat som gir opp de som trenger det aller mest. Dette medlem mener regjeringen må iverksette strakstiltak for de som er rammet av innstrammingene og som har falt ut i fattigdom og alle innstrammingene i arbeidsavklaringspenger må reverseres.

Dette medlem viser til SSBs framskrivninger for mangel på arbeidskraft med fag- og yrkesopplæring i ulike håndverksfag. Ifølge NHOs eget kompetansebrometer melder bedriftene om et stort behov for fagbrevkompetanse innen tekniske fag. I offentlig sektor vet vi at vi har stort behov for fagutdannede innen helse og omsorg. Skal vi evne å bygge ny grønn industri og næring og møte behovene i velferdsstaten, kreves en omfattende satsing på fag- og yrkesopplæring.

Dette medlem støtter forslagene fra Lied-utvalget om å utvide rettighetene til videregående opplæring, og forventer at regjeringen raskt kommer tilbake med en vurdering av hvordan en utvidet rett kan iverksettes. Dette medlem understreker at kompetanse i stadig stigende grad blir etterspurt i samfunnet og i arbeidslivet. Sysselsettingsstatistikken illustrerer hvor viktig videregående opplæring er. Andelen sysselsatte er klart lavere for dem uten fullført videregående opplæring. Dette medlem understreker at altfor mange kommer ut av grunnskolen, og inn i videregående uten den kompetansen som trengs for å mestre videregående opplæring. Dette medlem viser til at det er mye mindre sjanse for at du fullfører videregående om du har under 35

poeng. Dette medlem viser til statistikken at det er stadig flere som kommer ut av grunnskolen uten karakterer i det hele tatt, og det er stadig flere med manglende norskferdigheter. I dag har alle rett til å starte i videregående skole, men de har bare rett til tre års opplæring. Det er for snaut for mange. Samtidig møter de en opplæring de ikke er kvalifisert for. Dette medlem foreslår derfor en rett til å fullføre videregående.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide retten til videregående opplæring ved å endre gjeldende rett som gjelder antall år med videregående opplæring, til å bli en rett til å fullføre.»

Dette medlem mener at de videregående skolene må gis økt ansvar for opplæring og utdanning av voksne basert på kompetansebehov hos lokalt og regionalt arbeids- og næringsliv. Det gjelder for voksne som ønsker å fullføre videregående opplæring, skaffe ny formell kompetanse og de som har behov for ny kompetanse av kortere varighet. Dette medlem viser til at gjennom regionreformen har fylkeskommunene fått et større strategisk ansvar for den regionale kompetansopolitikken. Fylkeskommunene har i tillegg fått ansvar for fylkesvise partnerskap for karriereveiledning, arbeidsmarkedstiltaket bedriftsintern opplæring (BIO), samt flere tilskuddsordninger for innvandring og integrering. Dette medlem mener at videregående opplæring er viktig for å sikre en stabil tilknytning til arbeidsmarkedet. Kompetansetiltak i regi av Nav skal derfor i større grad rettes inn mot kompetanse på videregående opplærings nivå. Det er viktig at slike tiltak tilbys av fylkeskommunene, fordi det er de som har kompetanse på feltet.

Dette medlem mener derfor at behovet for å fange opp voksnes opplæringsbehov bør bli en viktigere oppgave for videregående opplæring enn det har vært til nå. De videregående skolene forvalter både yrkesrettet og studieforbereende kompetanse, og de har erfaring i samarbeid både med lokalt arbeidsliv og med høyere utdanning. I oppbyggingsfasen mener dette medlem at en slik satsing må finansieres særskilt med øremerkede bevilgninger på statsbudsjettet med klare føringer om at

fylkeskommunene ikke reduserer sin generelle innsats på videregående opplæring. I en driftsfase kan bevilgningene innfases i rammeoverføringene, men med en tilpasning av kostnadsnøkkelen for videregående opplæring slik at denne også omfatter antall voksne med definert behov i de ulike fylkeskommunene. Som et strakstiltak mener dette medlem at det bør det avsettes regionale utviklingsmidler for at flere, særskilt voksne, kan ta videregående opplæring allerede i kommende skoleår.

Videreutvikling av tilskuddsordningen for studieforbund

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke viktigheten av det arbeidet som studieforbundene og frivillige organisasjoner legger ned for at voksne kan få tilgang til god, fleksibel og brukertilpasset opplæring utenfor det formelle utdanningssystemet. Flertallet mener det er bra at regjeringen ønsker å styrke det frivillige og ubyråkratiske opplæringstilbudet i frivillig sektor, samtidig som man ser behovet for bedre effektivitet og måloppnåelse i studieforbundene enn i dag. Flertallet viser til de foreslåtte endringene i voksenopplæringsloven og den foreslåtte delingen av tilskuddsordningen til studieforbundene mellom kulturdepartementet og kunnskapsdepartementet. Flertallet tror disse endringene vil bidra til at det skapes flere arbeidslivsrelevante og kompetansehevende program i regi av studieforbundene, og at disse i større grad vil treffe grupper som har store behov for kompetanseheving. Flertallet tror videre at endringene vil bidra til å nå politiske målsettinger knyttet til frivilligheten, kulturen og kompetansefeltet. Flertallet vil særlig understreke at studieforbunds evne til å raskt å rigge kompetansehevende kurs nær folk, samt drive aktiv opplæring av frivilligheten, er viktige bidragsyttere i kompetansespolitikken. Flertallet viser videre til Markussensutvalgets forslag om modell for ikke formell utdanning, blant annet forslaget om å utrede en godkjenningsordning for ikke-formell opplæring, og mener dette er interessante innspill som regjeringen burde ta med seg i videre arbeid.

2.3 Tiltak for bedre kobling mellom tilbud om og etterspørsel etter kompetanseutvikling

Komiteen viser til at for at arbeidsgivere og arbeidstakere i større grad skal etterspørre og gjennomføre videreutdanningsprogram, må tilbudet oppleves arbeidslivsrelevant og fleksibelt. Men viktigere må det blir enklere å finne frem til hvilke tilbud som faktisk finnes. Det er viktig å sikre et godt samsvar mellom etterspørsel og tilbud. Komiteen merker seg at regjeringen ønsker å utvikle en digital kompetanseplattform som skal koble tilbydere av kompetanseutvikling med de som trenger mer utdanning, samt utvikle en digital karriereveiledningstjeneste som står klar høsten 2020. Komiteen mener denne koblingen er viktig for å sikre tilgang til kompetanseutvikling i ulike deler av landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, vil understreke at det finnes mange tilbydere av livslang læring i Norge, og at særlig markedet for ikke-formell opplæring er uoversiktlig og består av mange ulike, private utdanningstilbydere med variabel kvalitet. Flertallet mener det er bra at regjeringen tar viktige grep for å skape en plattform som gir oversiktlig informasjon om hva bedrifter og enkeltpersoner har behov for av kompetanse, samt oversikt til arbeidsgivere og arbeidstakere over hva som finnes av kurs og videreutdanning. Flertallet merker seg at flere i høringsrunden komiteens åpne høring ønsker å videreutvikle kompetanseportalen til å være en interaktiv plattform der arbeidsgivere og arbeidstakere kan etterspørre relevante tilbud, og der tilbydere kan skreddersy utdanningsprogram som er arbeidslivsrelevant. Flere av høringsinstansene foreslår også at kompetanseportalen skal utvides til å gjelde flere utdanningstilbydere, herunder tilbydere innen ikke-formelle opplæring. Flertallet mener dette er interessante innspill som er i tråd med regjeringspartiene og Fremskrittspartiets høye ambisjoner på kompetansefeltet, og forventer at regjeringen vurderer dette nærmere i arbeidet med en digital kompetanseportal.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er nødvendig å videreutvikle arbeidslivet som læringsarena, og videreutvikle infrastruktur som med enkle grep kan komme både bedrifter i næringslivet og offentlige virksomheter til gode. Disse medlemmer understreker at det

er uønskede forskjeller i udekket kompetansebehov mellom både kommuner, og mellom bedrifter, og at det viktig å legge til rette for tiltak som fremmer mulighetene for lik tilgang til kompetanse.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreutvikle digital kompetanseplattform til å fungere som felles ressursentral for virksomheter i offentlig og privat sektor.»

Et styrket kompetansepolitisk ansvar for fylkeskommunene

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at fylkeskommunene har fått en utvidet rolle som regional kompetanseutvikler. For å gjøre fylkeskommunene i stand til å fylle denne funksjonen, er det behov for løpende kunnskap om det faktiske kompetansebehovet i regionen, både på kort og lengre sikt. Disse medlemmer mener Kompetansebehovsutvalgets analyser er nødvendig som kunnskapsgrunnlag for den nasjonale utdanningspolitikken og disse medlemmer er enig i at dette arbeidet må videreføres. På samme måte er det nødvendig å etablere et tilsvarende kunnskapsgrunnlag på regionalt nivå for å oppfylle de ambisiøse målsetningene som påhviler fylkeskommunene. Et tilstrekkelig analysegrunnlag er nødvendig for å kunne planlegge, utvikle og dimensjonere studietilbud. Disse medlemmer viser til den åpne høringen, der flere av instansene påpekte dette.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om at det utarbeides regionale kompetansebehovsanalyser som gir løpende informasjon om regionens samlede kompetansebehov og der fylkeskommunene involveres i utarbeidelsen.»

2.4 Satsinger på kompetanseutvikling i ulike sektorer

Kompetanseutvikling i helse- og omsorgstjenestene

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener oppgavene som skal løses i omsorgstjenesten, krever personell med

god og riktig kompetanse, og derfor har regjeringspartiene og Fremskrittspartiet satset på grunn-, videre- og etterutdanning gjennom Kompetanseløft 2020. *Flertallet* viser til at det brukes over 1,5 mrd. kroner på Kompetanseløft 2020. Det bidrar til en faglig sterk helse- og omsorgstjeneste, og øker ansattes kompetanse om vold og overgrep. Med tilskudd fra Kompetanseløft 2020 har nærmere 14 000 ansatte i omsorgstjenesten tatt en grunn- eller videreutdanning, og over 70 000 ansatte har tatt en etterutdanning bare i perioden 2016–2018. Andelen med helse- og sosialfaglig utdanning i omsorgstjenesten øker, og er nå på 72,3 pst. (2017-tall), mot 71,5 pst. i 2014.

Flertallet viser til at regjeringen har besluttet at Kompetanseløft 2020 skal erstattes med et nytt kompetanseløft for den kommunale helse- og omsorgstjenesten når dagens plan avsluttes ved utgangen av dette året. Nytt kompetanseløft vil bli lagt fram i Helse- og omsorgsdepartementets budsjett for 2021.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at meldingen er ubalansert i vektingen mellom kompetansebehovene i offentlig sektor og næringslivet. *Disse medlemmer* mener at selv om ansatte i privat sektor i mindre grad enn offentlig sektor deltar i etter- og videreutdanning, så er det allikevel et stort problem at det ikke er tilstrekkelig etter- og videreutdanning i store deler av offentlig sektor generelt og for helsepersonell spesielt. *Disse medlemmer* vil understreke at kompetanseutvikling er et av de viktigste virkemidlene helsetjenesten har for å beholde arbeidskraft, gi tjenester av høy kvalitet og bedre pasientsikkerheten i en sektor som preges av høy omstillingstakt. *Disse medlemmer* har merket seg at sentrale organisasjoner og helseprofesjonsforbundene har problemer med å kjenne seg igjen i meldingens beskrivelse av et stort kompetanseløft for helsepersonell. *Disse medlemmer* er kjent med at lavere deltakelse i kompetanseutvikling enn ønskelig blant annet skyldes utfordringer for arbeidstakerne med å få fri til etter- og videreutdanning og for arbeidsgiver å få dekket opp fravær. *Disse medlemmer* savner at de kompetansepoltiske utfordringene som mange av helseprofesjonene opplever, ikke er adressert i meldingen.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen iverksette et reelt kompetanseløft for hele helse- og omsorgssektoren tilsvarende de etter- og videreutdanningsordninger som ligger i kompetanseløftet for lærere. Et slikt kompetanseløft skal inkludert de yrkesgruppene som jobber aktivt inn mot forebygging, mestring, fysisk aktivitet, rehabilitering og habilitering. Et kompetanseløft for helsesektoren må utvikles gjennom et samarbeid mellom myndighetene, profesjonene og utdanningsinstitusjonene.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 med forslag til omlegging av reglene for konverteringen fra lån til stipend. En forutgående utredning må belyse konsekvensene for enkeltgrupper av studenter og ivareta utdanningspolitiske målsettinger, blant annet kompetansereformen, samt involvere berørte interesseorganisasjoner.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i den videre utformingen av kompetansereformen sørge for at flere ordinære enkeltemner og gradsstudier tilpasses, slik at de imøtekommer målene i kompetansereformen og voksne utdanningssøkende som ønsker å kombinere studier og arbeid.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen evaluere erfaringene fra universitets- og høyskolesektoren under korona-pandemien med fullstendig omlegging til digital undervisning, herunder de ansattes kompetanse i pedagogisk bruk av digitale løsninger og studentenes læringsutbytte.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sette i gang en utredning med sikte på å etablere et system for godkjenning og kvalitetssikring av ikke-formell kompetanse.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen komme med forslag til tiltak som bidrar til at langt flere voksne arbeidssøkere og arbeidstakere får mulighet til å fullføre fagbrev eller annen videregående opplæring.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at praksisbrevordningen utvides til å gjelde alle skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram, og at praksisbrevkandidater gis mulighet til senere å bygge ut praksisbrevet til fullt fag- eller svennebrev.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen videreutvikle digital kompetanseplattform til å fungere som felles ressursentral for virksomheter i offentlig og privat sektor.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen om at det utarbeides regionale kompetansebehovsanalyser som gir løpende informasjon om regionens samlede kompetansebehov og der fylkeskommunene involveres i utarbeidelsen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen iverksette et reelt kompetanseløft for hele helse- og omsorgssektoren tilsvarende de etter- og videreutdanningsordninger som ligger i kompetanseløftet for lærere. Et slikt kompetanseløft skal inkludert de yrkesgruppene som jobber aktivt inn mot forebygging, mestring, fysisk aktivitet, rehabilitering og habilitering. Et kompetanseløft for helsesektoren må utvikles gjennom et samarbeid mellom myndighetene, profesjonene og utdanningsinstitusjonene.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:*Forslag 10*

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2021 med forslag som sikrer en forutsigbar grunnfinansiering av infrastrukturen og arbeidet med tilrettelegging av studietilbud som skjer gjennom lokale studie- og utdanningscentre.

Forslag fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen etter en helhetlig gjennomgang av styringssystemet i forbindelse med stortingsmeldingen om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler, foreslå hvordan styringen og finansieringen av sektoren kan bidra til å oppnå mål om:

- bedre arbeidslivsrelevans i høyere utdanning
- bedre tilbud av videreutdanning som arbeidslivet etterspør og
- flere fleksible studietilbud som kan tas i kombinasjon med jobb.

Forslag fra Arbeiderpartiet:*Forslag 12*

Stortinget ber regjeringen utrede endringer av finansieringssystemet for fagskoler som sikrer en økt grunnfinansiering og lavere egenbetaling fra studentene.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig komme tilbake til Stortinget med en lovendring som opphever begrensningen i minstelengden på fagskoleutdanninger.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 14*

Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med styringsmeldingen for høyere utdanning, komme tilbake til Stortinget med forslag til endringer i finansieringssystemet for høyere utdanning som styrker grunnfinansieringen, retter opp de historiske skjevhetene i grunnfinansieringen mellom nye og gamle institusjoner og gir institusjonene insentiver for etablering av studietilbud i tråd med regionalt kompetansebehov.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 15*

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan som innfrir kravene fra næringslivet om at 10 pst. av arbeidsstyrken skal ha en fagskoleutdanning innen 2030.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen innføre en klimajobbgaranti for å få relevant arbeid for alle tilpasset arbeidsevne til utvalgte grupper.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen utrede en ordning med kompetansekonto der bedriften eller den offentlige arbeidsgiveren forplikter seg til å sette av et visst beløp som øremerkes til kompetanseheving eller klimatiltak.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen utføre en helhetlig gjennomgang av finansieringssystemet i samarbeid med representanter fra sektoren.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen utvide retten til videregående opplæring ved å endre gjeldende rett som gjelder antall år med videregående opplæring, til å bli en rett til å fullføre.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding II, VI og VII fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding III og V fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteens tilråding IV fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Senterpartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og råder Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen opprette et bransjeprogram for olje- og gassindustrien, og et for maritim sektor.

II

Stortinget ber regjeringen utrede en ny insentivordning 'Kompetansefunn Digital' for at små og mellomstore bedrifter skal investere i økt digital/teknologi kompetanse for sine ansatte.

III

Stortinget ber regjeringen nedsette et partssammensatt utvalg for å utrede hvordan arbeidstakere kan opparbeide seg en rett til kompetanseheving gjennom arbeidslivet, og sikre at tillitsvalgte tas med i drøftinger om hvilken kompetanseutvikling virksomheten trenger.

IV

Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med stortingsmeldingen om styringspolitikken for statlige universiteter og høyskoler, om å legge frem forslag til nytt finansieringssystem for universiteter og høyskoler. Forslaget må utarbeides i tett samarbeid med utdanningssektoren og arbeidslivet. Incentiver/faktorer i forslaget til nytt finansieringssystem skal være

- Relevant arbeid etter endt studie og arbeidslivsrelevans i studiet.
- Ulike opplegg for etter- og videreutdanning.
- Opprettelse av mindre og fleksible emner og moduler som arbeidslivet etterspør og som kan tas i kombinasjon med jobb.

V

Stortinget ber regjeringen opprette inntil 1 000 nye studieplasser innen høyere yrkesfaglig utdanning fra høsten 2020, i tillegg til at de 1 000 studieplassene som regjeringen varslet i Prop. 117 S (2019–2020) skal bli permanente, og at det videre utarbeides en forpliktende opptrappingsplan med 1 000 nye studieplasser årlig over fem år.

VI

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag om å utvide retten til realkompetansevurdering til også å gjelde voksne uten rett til videregående opplæring.

VII

Meld. St. 14 (2019–2020) – Kompetansereformen – Lære hele livet – vedlegges protokollen.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 9. juni 2020

Roy Steffensen

leder

Mathilde Tybring-Gjedde

ordfører